

KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır.
Heydər Əliyev

DİPLOMAT

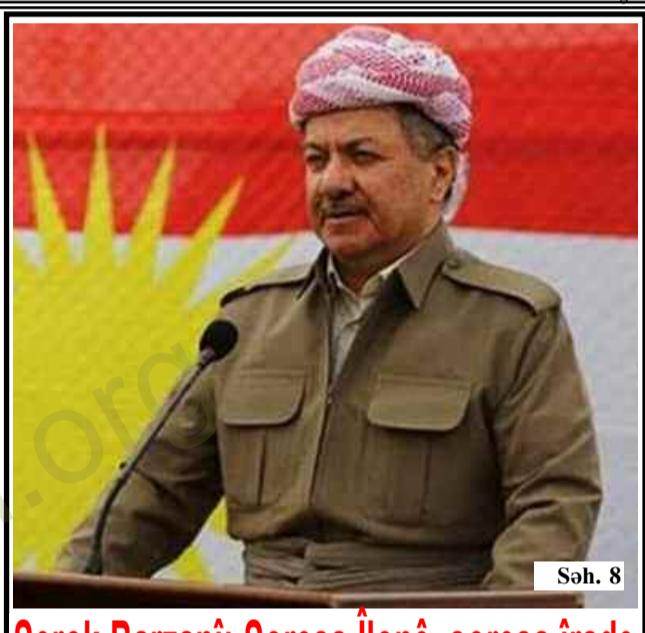
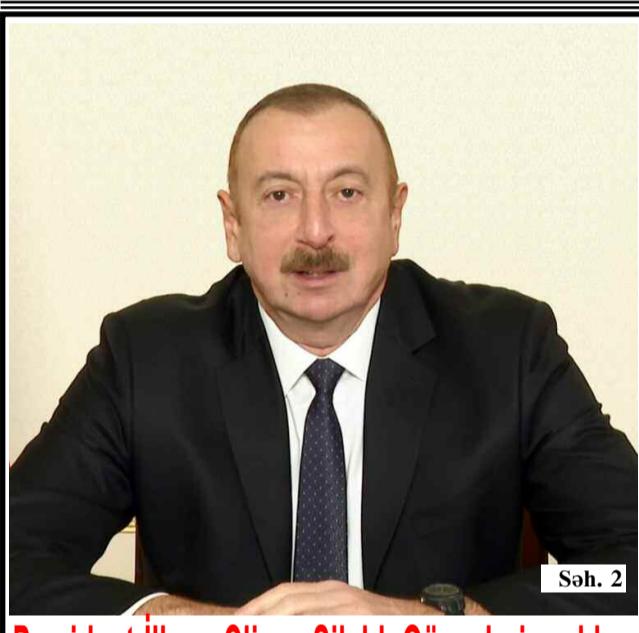
№ 34 (498) 10-16 İlon Sentyabr sal. il 2022

*Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û sîyasî*Qiyməti: 40 qəpik
Həjaye:

Ji meha şûbatê sala 2003-a tê weşandin

Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslami çox ağır dardan!Qədim Avropanın xacpərəstləri,
Yüz illər sindirmiş göy məscidləri.Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kurdün dərgahına daim baş əyər.

Sabahaddin Eloğlu

Prezident İlham Əliyev Silahlı Qüvvələrin rəhbər
heyətinin iştirakı ilə operativ müşavirə keçirib

**GELO ÇIMA SEROK Ú RÊBERÊN
KURDA HEV NAGIRIN NABIN YEK?**

Serok Barzanî: Şoreşa Îlonê, şoreşa îrade
û bixwebaweriya mirovê Kurdistanê bû

Çin lideri: "Azərbaycanın ərazi bütövlüyü
və suverenliyini dəstəkləyirik"

Nêçîrvan Barzanî daxwazek ji
Parlementoya Almanyayê kir

Mesrûr Barzanî û konsulê Kuwêtê pêşvebirina
pêwendiyên dostane gotübəj kirin

Sahibe Qafarova Ermənistanın təxribatı ilə
bağlı beynəlxalq təşkilatlara müraciət edib

Bir gecənin qəhrəmanları

**ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN "ŞƏRƏFNAMƏ"
ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ**

**Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê
kurd Gênerâl Mistefa Barzanî**

Ji Serhedê ber bi Yekaterînbûrgê

**Profesorê Şîrmexî li bajarê xwe weke
rektorê zanîngehê hat tayînkirin**

Jîyana kurdê koçber

Eylül Milli Devrimi, sonuç
almış bir devrimdir...

Doza Musa Anter bo
21ê Îlonê hat paşxistin

Meral Akşener: Agahî di dest me de hene ku
partiya desthilatdar li gel îmralı hevditinan dike

Səh. 9

Səh. 10

Səh. 13

Səh. 13

Səh. 7

Səh. 8

Səh. 19

Prezident İlham Əliyev Silahlı Qüvvələrin rəhbər heyətinin iştirakı ilə operativ müşavirə keçirib

Sentyabrin 13-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev Ermənistan-Azərbaycan sərhədində Ermənistanın törendiyi təxribatlarla bağlı Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin rəhbər heyətinin iştirakı ilə operativ müşavirə keçirib.

Müşavirədə aidiyəti üzrə məruzələr təqdim edilib,

Ermənistan silahlı qüvvələrinin iki dövlətin sərhədində törətdiyi təxribatların qarşısının alındığı, bütün müvafiq vəzifə və tapşırıqların yerinə yetirildiyi bildirilib.

Qeyd olunub ki, yaranmış gərginliyin məsuliyyəti tam şəkildə Ermənistanın siyasi rəhbərliyinin üzərinə düşür. Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri sərhəd boyunca operativ vəziyyətə nəzarət edir.

Prezident İlham Əliyevin Səmərqənddə Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinpin ilə görüşü olub

Sentyabrin 15-də Səmərqənddə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinpin ilə görüşü olub.

Görüşdə Sədr Si Cinpin Azərbaycan ilə Çin arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının, həmçinin Yeni

munda iştirak etmək üçün Çin Xalq Respublikasına səfərini yüksək qiymətləndirdiyini vurğuladı. Dövlətimizin başçısı da Azərbaycan ilə Çin arasındakı münasibətlərin strateji tərəfdəşlıq xarakteri daşıdığını, ölkələrimizin bir çox sahələrdə uğurla əməkdaşlıq etdiyini diqqətə çatdırıdı.

Azərbaycanın vaksinasıya prosesinə başlayan ilk ölkələrdən olmasını həmrəyliyin nümunəsi kimi dəyərləndirdi.

Azərbaycan Prezidenti "Orta dəhliz", "Bir kəmər, bir yol" layihələri çərçivəsində də əməkdaşlıq və tərəfdəşlıq üçün böyük perspektivlərin olduğunu

Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinpin ölkəsinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini dəstəklədiyi bildirdi və Azərbaycanın da Çinin ərazi bütövlüyünə və suverenliyinə göstərdiyi dəstəyi yüksək qiymətləndirdiyini qeyd etdi. Sədr Si Cinpin bildirdi ki,

mama Hərəkatının sədri olaraq bu istiqamətdə fealiyyətini davam etdiriyini vurğuladı. Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, ərazi bütövlüyü beynəlxalq hüququn fundamental prinsipidir və buna hamılıqla riayət etmək lazımdır.

Dövlətimizin başçısı humanitar sahədə əməkdaşlığın tərkib hissəsi kimi şəhərlərarası əlaqələrin, tələbə mübadiləsinin artırılmasının, həmçinin turizm sahəsində əməkdaşlığın vacibliyini qeyd etdi. Azərbaycan Prezidenti pandemiya tam başa çatıqdan sonra ölkələrimiz arasında turist mübadiləsinin COVID-19-dan əvvəlki səviyyəsinin bərpa olunağına əminliyini vurğuladı. Dövlətimizin başçısı Çinin Azərbaycanın dostu və strateji tərəfdəsi olduğunu bir daha ifadə etdi.

Söhbət zamanı ölkələrimiz arasında iqtisadi-ticarət əlaqələrinin inkişafı, ticarət dövriyyəsinin artırılması, investisiyaların təşviqi, enerji, kənd təsərrüfatı, nəqliyyat, logistika, elektron ticarət, avtomobil daşımaları və digər yüksək qiymətləndirdiyini vurğuladı, buna görə Si Cinpinə təşəkkürünü ifadə etdi. Azərbaycan Prezidenti xüsusi qeyd etdi ki, dövlətlərin daxili işlərinə qarışmamaq Azərbaycan üçün də əsas prinsiplərdən biridir. Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinin alılıyının təmin olunmasını daim dəstəklədiyi diqqətə çatdırıdı, ölkəmizin 2019-cu ildən Qoşul-

Azərbaycan Partiyasının yaradılmasının otuz illiyi münasibətlə Prezident İlham Əliyevə təbriklərini çatdırıdı. Dövlət başçısı bildirdi ki, Azərbaycan ilə Çin arasında əlaqələr strateji tərəfdəşliq xarakteri daşıyır və yüksək səviyyədə inkişaf edir. "Sizin Azərbaycan ilə Çin arasında əlaqələrin inkişafına mühüm əhəmiyyət verməyinizi çox yüksək qiymətləndiririk. Biz əlaqələrimiz strateji səviyyədə hərtərəfli inkişafını dəstəkləyirik", - deyə Si Cinpin bildirdi.

Prezident İlham Əliyev Çinin lideri Si Cinpin ilə görüşdən çox məmənən olduğunu və əvvəlki görüşlərini məmənəniyyətlə xatırladığını, xüsusilə 2019-cu ildə "Bir kəmər, bir yol" Foru-

Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılmasının otuz illiyi münasibətlə təbriklərə görə Sədr Si Cinpinə təşəkkürünü bildiren Prezident İlham Əliyev iki ölkənin hakim partiyaları arasında çox yaxşı əlaqələrin olduğunu qeyd etdi. Azərbaycan-Çin diplomatik əlaqələrinin otuz illiyinin uğurlu nəticələrlə qeyd olunduğunu vurğulayan dövlətimizin başçısı ölkələrimiz arasında bütün sahələrdə çox faydalı və səmərəli əməkdaşlığın qurulduğunu dedi.

Prezident İlham Əliyev COVID-19 pandemiyasına qarşı mübarizədə Çinin Azərbaycana göstərdiyi dəstəyi yüksək qiymətləndirdiyini, Cindən alınmış peyvəndlər sayəsində

vurğuladı. Dövlətimizin başçısı bildirdi ki, Azərbaycan Çin ilə Avropa arasında nəqliyyat prosesində mühüm rol oynayır və ölkəmizin nəqliyyat-logistika imkanları beynəlxalq yük daşımalarında böyük əhəmiyyətə malikdir. Azərbaycan Cindən Avropaya və əks-istiqamətdə qatarlarla və digər yükdaşımaların artırılmasını tam şəkildə dəstəkləyir.

Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, Azərbaycan işgaldən azad etdiyi ərazilərdə genişmiqyaslı bərpə-quruculuq işləri həyata keçirir. Çinin bir çox şirkətləri də bu işlərdə iştirak üçün müraciət edib. Azərbaycan Çin şirkətlərinin bu layihələrə daha fəal şəkildə cəlb olunmasını dəstəkləyir.

dövlətlərin işlərinə qarışmamaq vacib prinsipdir.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Çinin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini daim dəstəklədiyi, Çinin də ölkəmizin ərazi bütövlüyünə birmənalı dəstəyini həmişə yüksək qiymətləndirdiyini vurğuladı, buna görə Si Cinpinə təşəkkürünü ifadə etdi. Azərbaycan Prezidenti xüsusi qeyd etdi ki, dövlətlərin daxili işlərinə qarışmamaq Azərbaycan üçün də əsas prinsiplərdən biridir. Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinin alılıyının təmin olunmasını daim dəstəklədiyi diqqətə çatdırıdı, ölkəmizin 2019-cu ildən Qoşul-

Prezident İlham Əliyev Özbəkistanın birinci Prezidenti İslam Karimovun məqbərəsini ziyarət edib

Sentyabrin 15-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Səmərqənddə Özbəkistan Respublikasının birinci Prezidenti İslam Karimovun məqbərəsini ziyarət edib.

Hündürlüyü 8 metrə qədər olan məqbərə Özbəkistanın birinci Prezidenti İslam Karimovun məzarı üzərində ucaldılıb. Məqbərənin divarları qıymətli daşlar və zərle bəzədilib. Girişdə məmər lövhə üzərində özbək və ingilis dillərində "Bu műqəddəs yer Özbəkistan Respublikasının birinci Prezidenti, böyük dövlət və siyaset xadimi, özbək

xalqının əziz və sevimli oğlu İsləm Abduqanieviç Karimovun əbədi məskənidir" sözü həkk olunub. Məqbərənin layihələndirilməsi və inşası zamanı onun dizaynının UNESCO-nun Ümumdünya İrs Siyahısına daxil edilmiş qədim Səmərqənddəki Xəzrət-Xızır məscidi ilə uyğunluğuna diqqət yetirilib.

Prezident İlham Əliyev Özbəkistan Respublikasının birinci Prezidenti İsləm Karimovun məzarı önünə gül dəstəsi qoydu.

Sonra "Qurani-Kərim" dən ayələr oxundu.

Bir gecənin qəhrəmanları

Müdafıə Nazirliyi Ermənistan silahlı qüvvələrinin törediyi təxribatların qarşısının alınması zamanı şəhid olan hərbi qulluqçuların yeni siyahısını yayıb.

Lent.az nazirliyi istinadla siyahını təqdim edir:

1. kapitan Qurbanov Saleh Möhbət 14.04.1990
2. kapitan Mehbalı Fərid Kəmələddin 18.01.1994
3. baş leytenant Bədelov Cavidan Zaur 28.03.1996
4. baş leytenant Əliyev Əli Cavad 01.09.1997
5. baş leytenant Kazımov Yunis Qasım 24.09.1993
6. leytenant Hümbətov Ravil Mübariz 10.01.1987
7. leytenant Hüseynov Erkin Ədalət 12.10.1998
8. leytenant İsgəndərov Qorxmaz İsgəndər 23.10.1999
9. leytenant Məlikov Vüsal Bəxtiyar 01.01.2000
10. leytenant Ömrənov Sərxan Mübariz 18.10.1999
11. leytenant Rəsulov Murad İlqar 05.08.2000
12. leytenant Şirinov Ömrə Muğan 20.09.1999
13. baş gizir Əhmədov Firuz Məzahir 09.12.1985
14. baş gizir Rüstəmov Elnur Faid 05.11.1989
15. baş gizir Məmmədov Azər Mustafa 04.03.1993
16. baş gizir Məmmədov Nahid Hüseynağa 09.05.1990
17. gizir Budaqlı İsmayıllı Məhərrəm 12.01.1998
18. gizir Əhəmdədə Xəyal Ələvət 21.08.1998
19. gizir Əhmədov Səbəhi Fuad 21.12.1996
20. gizir Əzizov Nəzər Ağacəlil 28.08.1991
21. gizir Həsənov Səid Sarbala 10.11.1992
22. gizir İmamverdiyev Asiman Mehman 02.08.1988
23. gizir Kərimov Azad Zakir 27.05.1994
24. gizir Qocayev Vadim Alik 10.01.1997
25. gizir Məmmədov Məhəmməd Bilal 15.12.1995
26. kiçik gizir Hüseynov Ziyarət Mül 15.05.1994
27. kiçik gizir Babazadə Elşən Sahib 04.04.1996
28. kiçik gizir Nəsirov Ülvü Əsədulla 15.05.2000
29. kiçik gizir Rüstəmov Fərid Nofəl 15.12.1993
30. baş çavuş Sadıxov Şəmistan Əbdülla 28.12.1994
31. baş çavuş Rəhimov Təbriz Rəhim 11.08.1990
32. kiçik çavuş Abbaslı Nail Adil 10.02.1997
33. əsgər Abdullayev Elvin Elçin 23.05.2003
34. əsgər Ağazadə Mirtalib Heydər 16.01.1994
35. əsgər Əhmədədə Məftun Seymour 02.02.1996
36. əsgər Əliyev Üzeyir Sabir 24.02.1993
37. əsgər Əzizli Sadiq Zaur 13.03.2003
38. əsgər Fərzəliyev Emin Elnur 20.12.1998
39. əsgər Fətullayev Rəfail Rüfət 22.03.2003
40. əsgər Həsənov İbrahim Şöhrət 18.01.2004
41. əsgər Həsənov Ümid İlqar 14.07.2001
42. əsgər İsayev Sadiq Rəşad 14.03.2003
43. əsgər Qasimov Nihad Mehman 03.02.2003
44. əsgər Qasimov Rəşad Ənvər 29.03.2003
45. əsgər Qurbanzadə Cəmil Anar 27.04.2003
46. əsgər Muradov Bəxtiyar Güloğlan 24.08.2003
47. əsgər Nəsibov Kənan Cəbrayıł 20.04.1999
48. əsgər Rzayev Tərlan Pərviz 01.07.2003
49. əsgər Səmədov Elmin Mirzəli 01.02.1996
50. əsgər Süleymanov Xəyal Elxan 27.11.1996
51. Leytenant – Səmədov Elnur Sədaqət oğlu
52. gizir - Muradov Seyfəddin Mahmud Oğlu
53. əsgər - Heydərov Şair Camaloviç
54. əsgər - Hüseynov Səddam Rafiq oğlu
55. əsgər - Hüseynov Elmir Abdul oğlu
56. əsgər - Xəlilov Qədim İlqar oğlu
57. əsgər - İmamquliyev Ümid Vüqar oğlu
58. əsgər - Kərimov Zöhrab Azad oğlu
59. əsgər - Qəfərli Amin Rasim oğlu
60. əsgər - Quliyev Fərid Vahid oğlu
61. əsgər - Qurbanov Xəqan Daşqın oğlu
62. əsgər - Lətifov Fərid Qiyyas oğlu
63. əsgər - Mahmudzadə Ülvi Məzahir oğlu
64. əsgər - Məhərrəmov Elnur Nərbala oğlu
65. əsgər - Məhərrəmov Turan Tərlan oğlu
66. əsgər - Məmmədli Namiq Ağəmməd oğlu
67. əsgər - Məmmədov Səfiyar Elşən oğlu
68. əsgər - Nəbiyev Hüseynalı Hikmət oğlu
69. əsgər - Şirinov Polad Seyran oğlu
70. əsgər - Verdiyev Nihad Nicat oğlu
71. əsgər - Zülfüzadə Coşqun Ədail oğlu

Sahibə Qafarova Ermənistanın təxribatı ilə bağlı beynəlxalq təşkilatlara müraciət edib

Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova Azərbaycan-Ermənistan dövlət sərhədində töredilən təxribatla bağlı beynəlxalq təşkilatlara müraciət ünvanlayıb.

Sahibə Qafarova tərəfindən Parlamentlərarası İttifaqın Prezidentinə ve Baş katibinə, Avropa Parlamenti, ATƏT PA-ya, MDB PA-ya, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Parliament Assambleyasına, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Parliament Assambleyasına, Asiya Parlament Assambleyasına, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Parliament Assambleyasına, GUAM PA-ya ünvanlanmış məktublarda bildirilir ki, 12 sentyabr 2022-ci il tarixində gecə saatlarından başayaraq, Ermənistan Azərbaycana qarşı növbəti hərbi təxribata başlayıb: "Ermənistan silahlı qüvvəleri Azərbaycan-Ermənistan dövlət sərhədinin Daşkəsən, Kəlbəcər və Laçın rayonları istiqamətində Azərbaycan Ordusunun mövqelerini intensiv atəşə tutub. Ermənistan tərəfinin bu təxribatına cavab olaraq Azərbaycan tərəfindən cavab tədbirləri görülüb. Təxribatın qarşısının alınması zamanı 50 nəfər hərbçimiz şəhid olub". Milli Məclisin sədri diqqətə çatdırıb ki, Ermənistan üçtərəfli bəyanatların müddəalarını və əldə olunmuş razılıqları kobud şəkildə pozaraq öz silahlı birləşmələrini Azərbaycan ərazisindən tam çıxarmayıb, Azərbaycanın ərazilerinin minalanmasını davam etdirmiş, bölgəyə ağır texnika və müxtəlif tipli silahlar yerləşdirərək, sərhədboyu mövqelərimizi atəşə tutub.

Müraciətdə vurğulanıb ki, Azərbaycanın regionda uzunmüddətli sülh və sabitliyin təmin olunması istiqamətində səylərinə və təkliflərinə zidd olaraq, Ermənistan normallaşma prosesini müxtəlif bəhanələrlə ləngidir, beynəlxalq səylərlə aparılan danışqlarda destruktiv mövqe nümayiş etdirir, regionda kommu-

nikasiyaların və nəqliyyat marşrutlarının açılması prosesinə maneələr yaradır. Bütün bunlar Ermənistanın sülh prosesində maraqlı olmadığını və prosesə zərbə vurulması məqsədlərini nümayiş etdirir.

Sənəddə qeyd olunur ki, hazırda Azərbaycan işgaldən azad edilmiş ərazilərdə külli miqdarda sərmayələr hesabına genişmiqyaslı bərpə və yenidənqurma işləri həyata keçirir. Artıq bu ərazilərə bir qrup məcburi köçkünlər ailələrinin geri qayıtması prosesinə başlanılmışdır. Ermənistan öz təxribatları ilə bu prosesə engel töredir.

Bildirilir ki, Azərbaycanın vəziyyətin sabitləşdirilməsi və gərginliyin aradan qaldırılması üçün zəruri addımlar atmasına baxmayaraq, Ermənistan əldə olunmuş atəşkəsi pozmağa davam edir. Baş vermiş təxribat, qarşidurma və itkilərə görə bütün məsuliyyət Ermənistanın siyasi-herbi rəhbərliyinin üzərinə düşür. Spikerin müraciətində qeyd olunur ki, Azərbaycan tərəfi beynəlxalq ictimaiyyəti Ermənistanın regionda uzunmüddətli sülh və sabitliyin təmin olunması istiqamətindəki səylərə qarşı yönəlmüş bu addımlarını qınamaga çağırır.

Trend

10-16 İlənl Sentyabr sal. il 2022

Prezident İlham Əliyev şəhid olmuş hərbi qulluqçularımızın ailələrinə, yaxınlarına və bütün Azərbaycan xalqına başsağlığı verib

Prezident İlham Əliyev Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin Azərbaycanın Kəlbəcər, Laçın, Daşkəsən və Zəngilan rayonları istiqamətində

törediyi genişmiqyaslı təxribatlarının qarşısını alan zaman şəhid olmuş hərbi qulluqçularımızın ailələrinə, yaxınlarına və bütün Azərbaycan xalqına dərin hñzlə başsağlığı verib.

Bu barədə Prezident İlham Əliyevin sosial şəbəkə hesablarında məlumat paylaşılıb.

"Sentyabrın 13-də Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin Azərbaycanın Kəlbəcər, Laçın, Daşkəsən və Zəngilan rayonları istiqamətində törediyi genişmiqyaslı təxribatlarının qarşısını alan zaman şəhid olmuş hərbi qulluqçularımızın ailələrinə, yaxınlarına və bütün Azərbaycan xalqına dərin hñzlə başsağlığı verirəm.

Allah şəhidlərimizə rəhmət eləsin!

Şəhidlərimizn qanı yerdə qalmadı!", - paylaşımda deyilir.

Çin lideri: "Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyini dəstəkləyirik"

"Çin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini dəstəkləyir".

Bunu Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinpin sentyabrın 15-də Səmərqənddə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə görüşü zamanı deyib. Dövlət başçısı ölkəsinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini dəstəkləyini bildirib və Azərbaycanın da Çinin ərazi bütövlüyünə və suverenliyinə göstərdiyi dəstəyi yüksək qiymətləndirdiyini qeyd edib. Si Cinpin bildirib ki, dövlətlərin işlərinə qarışmaq vacib prinsipdir.

report.az

Toivo Klaar Azərbaycan və Ermənistana səfər edəcək

Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz üzərə xüsusi nümayəndəsi Toivo Klaar deskalasianı dəstəkləmək və Azərbaycanla Ermənistən liderləri arasında Brüssel dialoqu prosesindəki digər addımları müzakirə etmək üçün Azərbaycan və Ermənistana səfər edəcək. Bunu Al-Nin xarici işlər üzərə ali nümayəndəsi Jozep Borrel bildirib. Qeyd edək ki, sentyabrın 12-də gecə saatlarında Ermənistən silahlı qüvvələrinin bölməleri Azərbaycan-Ermənistən dövlət sərhədinin Daşkəsən, Kəlbəcər və Laçın istiqamətlərində genişmiqyaslı təxribat töredib. Ermənistən silahlı qüvvələrinin diversiya qrupları sutkanın qaranlıq vaxtında ərazinin dağılıq reliyefi və mövcud dərə boşluqlarını istifadə edərək müxtəlif istiqamətlərdə Azərbaycan Ordusunun bölməlerinin mövqeləri arasındaki əraziləri və təminat yollarının minalanmasını həyata keçirib. Bu əməllərin qarşısının dərhal alınması məqsədilə bölmələrimiz töredən görülen təxiresinə məruz qalıq rəsədxanasını istifadə etmək məqsədi ilə təqdim edəcək.

trend.az

Goranboyda 3 şəhid dəfn edildi

12-13.09.2022-ci il tarixlərində

Azərbaycan-Ermənistan sərhəddinin Daşkəsən, Kəlbəcər, Laçın və Zəngilan istiqamətlərində erməni silahlı birləşmələri tərəfindən törədilən genişmiqyaslı təxribatının qarşısının alınması zamanı Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin hərbi qulluqçusu, əsgər Goranboy rayonu Qaradağlı kəndindən, 28.08.2003-cü il təvəllüdü **İmamquliyev Ümid Vüqar oğlu** Kəlbəcər istiqamətində şəhid olmuşdur.

Səfiyar Məmmədov 44 günlük Vətən Müharibəsinin iştirakçı olmuş, "Hərbi xidmətdə fərqlənməyə görə", "Cəsur döyüşçü" və "Fizulinin azad olunmasına görə" medalları ilə təltif edilmişdir. Həmçinin Türkiyədə keçirilən birgə hərbi təlimlər zamanı Türkiye Cumhuriyyətinin "Yurda sülh, cahanda sülh" medallı ilə də təltif olunmuşdur.

Şəhidimiz 15.09.2022-ci il tarixdə Balakurd kənd Şəhidlər Xiyabanında dəfn edildi. Dəfn mərasimində rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Məhərrəm Quliyev, Milli Məclisin deputati Anar Məmmədov, rayonun bütün rəhbər şəxsləri, Şəhid ailələri, Qazilər, rayon ictimaiyyətinin və kütłəvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri iştirak etdilər.

12-13.09.2022-ci il tarixlərində Azərbaycan-Ermənistan sərhəddinin Daşkəsən, Kəlbəcər, Laçın və Zəngilan istiqamətlərində erməni silahlı birləşmələri tərəfindən törədilən

genişmiqyaslı təxribatının qarşısının alınması zamanı Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin hərbi qulluqçusu, əsgər Goranboy rayonu Qaradağlı kəndindən, 28.08.2003-cü il təvəllüdü **İmamquliyev Ümid Vüqar oğlu** Kəlbəcər istiqamətində şəhid olmuşdur.

Şəhidimiz 15.09.2022-ci il tarixdə Qaradağlı kənd qəbirstanlığında dəfn edildi. Dəfn mərasimində rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı, rayonun bütün rəhbər şəxsləri, Şəhid ailələri, Qazilər, rayon ictimaiyyətinin və kütłəvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri iştirak etdilər.

Azərbaycan-Ermənistan sərhəddinin Daşkəsən, Kəlbəcər, Laçın və Zəngilan istiqamətlərində erməni silahlı birləşmələri tərəfindən törədilən genişmiqyaslı təxribatının qarşısının alınması zamanı şəhid olan Kəlbəcər rayon sakini, Goranboy rayonu Aşağı Ağcakənd qəsəbəsində məskunlaşmış 1999-cu il təvəllüdü, leytenant **Şirinov Ömər Muğan oğlu** Zeyvə kənd qəbirstanlığında dəfn edildi.

Dəfn mərasimində Goranboy, Kəlbəcər və Xocalı rayon İcra Hakimiyyətlərinin başçıları, hərbişəhərlərimiz və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak etdilər. Şəhidimizin ruhuna dualar oxundu, ailə üzvlərinə Allahdan səbr dilədilər.

Allah bütün şəhidlərimizi rəhmət etsin.

Vətən var olsun!.

Kəlbəcərli şəhid Ömər Şirinovla vida mərasimi keçirildi

Sentyabrın 12-si gecə və 13-ü səhər saatlarında Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycan-Ermənistan dövlət sərhədinin müxtəlif istiqamətlərində törətdikləri genişmiqyaslı təxribatın qarşısı alınarkən qəhrəmancasına şəhid olan Kəlbəcər rayonunun Qasımlar kənd sakini, Goranboy rayonu Aşağı Ağcakənd qəsəbəsində məskunlaşmış 20.09.1999-cu il təvəllüdü, leytenant **Şirinov Ömər Muğan oğlu** bu gün Goranboy rayonu Zeyvə kənd qəbirstanlığında dəfn edildi.

Təşkil olunan vida mərasimində Kəlbəcər rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Azər Qocayev, YAP Kəlbəcər rayon təşkilatının sədri Hebib Misirov, Səfər-

bərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin Kəlbəcər rayon şöbəsinin rəisi Polkovnik-leytenant Nazim Çələbiyev, o cümlədən Goranboy və Xocalı rayon İcra Hakimiyyətlərinin başçıları, RİH-nin məsul əməkdaşları, ictimaiyyət nümayəndələri, şəhidimizin ailə üzvləri və yaxınları iştirak etdilər. Şəhidimizin ruhuna dualar oxundu, ailə üzvlərinə Allahdan səbr dilədilər.

Mərasimdə Kəlbəcər rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Azər Qocayev şəhidin ailə üzvlərinə dərin həzərbaşlığı verdi. Qeyd etdi ki, Müzəffər Ali Baş Komandan, Cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Şanlı Ordu muz tərəfindən 30 ilə yaxın düşmən tapdağında olan torpaqlarımız azad olundu. Torpaqlarımızın azadlığı uğrunda şəhadət yüksələn igid oğullarımız daim xalqımızın qəlbində yaşayacaq.

Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət etsin.

Vətən sağ olsun!.

İsmayıllıdan olan şəhidlər son mənzilə yola salınıb

Genişmiqyaslı Erməni təxribatının qarşısı alınarkən şəhid olan İsmayıllı rayonunun Qubaxəlli kənd sakini Rzayev Tərlən Pərviz oğlu yaşadığı Mingəçevir şəhərində Şəhidlər xiyabanında dəfn olunub.

İsmayıllı RİH kollektivi, rayon ictimaiyyəti adından şəhid olan hərbi qulluqçumuzun ailəsinə və yaxınlarına dərin həzərbaşlığı veririk.

Allah rəhmət eləsin!

İsmayıllı rayonunda şəhid Bədəlov Cavidan Zaur oğlunun dəfn mərasimi keçirilib.

Sentyabrın 12-si gecə və 13-ü səhər saatlarında Ermənistan silahlı qüvvələri

tərəfindən Azərbaycan-Ermənistan dövlət sərhədinin Daşkəsən, Kəlbəcər, Laçın və Zəngilan istiqamətlərində genişmiqyaslı təxribat törədilib.

Genişmiqyaslı təxribatın qarşısı alınarkən İsmayıllı rayonunun Talışan kənd sakini Azərbaycan Ordusunun quru qoşunlarının zabiti, baş leytenant Bədəlov Cavidan Zaur oğlu qəhrəmancasına şəhid olub. Şəhidimiz bu gün Talışan qəbristanlığında dəfn olunub.

İsmayıllı RİH kollektivi, rayon ictimaiyyəti adından şəhid olan hərbi qulluqçumuzun ailəsinə və yaxınlarına dərin həzərbaşlığı veririk.

Allah rəhmət eləsin!

Sumqayıt şəhid Bəxtiyar Muradovla vidalaşdı

Ermənistan silahlı qüvvələrinin bölmələri tərəfindən törədilən təxribat nəticəsində şəhid olan əsgər Muradov Bəxtiyar Güloğlan oğlu Sumqayıt Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilib.

Dəfn mərasimində Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Zakir Fərəcov, Milli Məclisin İqtisadi siyaset, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri Tahir Mirkılı, millət vekilleri Müşfiq Məmmədli, Emin Hacıyev, hüquq mühafizə orqanlarının rəhbərləri, şəhidin yaxınları və ictimaiyyət

nümayəndələri iştirak ediblər.

Şəhidin tabutuna bükülmüş üçrəngli Azərbaycan Bayrağı mərhumun yaxınlarına təqdim edilib.

Allah rəhmət eləsin!

Ağcabədi şəhini son mənzilə yola saldı

Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Daşkəsən, Kəlbəcər, Laçın və Zəngilan istiqamətlərində törədilən genişmiqyaslı

təxribatın qarşısı alınarkən şəhid olmuş əsgər Fərzəliyev Emin Elnur oğlunun nəsi doğulduğu Ağcabədi rayonuna gətirilərək Qəhrəmanlar Parkında dəfn olunub. Böyük izdihamla keçirilən vəfat mərasimində rəsmi şəxslər, şəhid ailələrinin üzvləri, rayon ictimaiyyəti iştirak edib. Şəhidin ruhuna dualar oxunub, müxtəlif şəxslər səsləndirilib.

Dəfn zamanı əbədi xatire kimi saxlanılması üçün üçrəngli müqəddəs bayraqımız şəhidin atasına təqdim olunub.

Şəhid Nəzər Əzizov Kürdəmirdə torpağa tapşırılıb

Sentyabrın 12-si gecə və 13-ü səhər saatlarında Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Daşkəsən, Kəlbəcər, Laçın və Zəngilan istiqamətlərində törədilən genişmiqyaslı təxribatın qarşısı alınarkən Kürdəmir rayonundan şəhid olmuş hərbişəhər Əzizov Nəzər Ağacəlil oğlunun nəsi bu gün doğulub boyabaşa çatlığı Dəyirməli kəndinə gətirilərək Kürdəmir

Şəhidlər Xiyabanında dəfn olunub. Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Mübariz Qurbanlı və Milli Məclisin deputati Əminə Ağazadənin də iştirak etdiyi dəfn mərasimində Azərbaycan müqəddəs üçrəngli bayraqı Kürdəmir Rayon İcra Hakimiyyəti başçısı Elxan

Ibrahimov tərəfindən şəhidin atası Ağacəlil Əzizova təqdim edilib.

Torpaqlarımızın ərazi bütövlüyü uğrunda qəhrəmanlıqla Şəhidlik zirvəsinə ucalmış bütün hərbi qulluqçularımıza Allahdan rəhmət diləyir, onların ailələrinə, yaxınlarına dərin həzərbaşlığı veririk! Şəhidlərimiz qanı yerdə qalmadı!

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN “ŞƏRƏFNAMƏ” ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

(Əvvələ ötən sayımızda)

II FƏSİL

XVI ƏSRDƏ KÜRDÜSTAN VƏ KÜRD XALQININ VƏZİYYƏTİ

Kurd xalqı və Kürdüstən

Kürdlərin tarixini tədqiq edən bir sıra tarixçilər və tədqiqatçılar kurd xalqının tarixi ilə əlaqədar olaraq onun mənşəyi, adət və ənənəsi, dini baxışı və Kürdüstən coğrafi mövqeyi haqqında bir-birindən fərqli olsa da, müəyyən məlumatlar verirlər.

Biz də, bu fəsildə əldə olan material əsasında və «Şərəfnamə»yə istinadən bu qədim xalqın mənşəyi, adət və ənənəsi, dini baxışları və Kürdüstən coğrafi mövqeyi haqqında qısa məlumat verməyi faydalı hesab etdik.

Kurd xalqının nə zaman və necə əmələ gəlmələrini Firdövsî özünün «Şahnamə» əsərində romantik formada izah edərək yazar: «Pişdadılərin beşinci şahı və Cəmşiddən sonra İran və Turan taxtına sahib olan Zöhhak taun xəstəliyinə tutulduğu üçün çiyinlərində ilana bənzər iki damar¹⁴ əmələ gəlmişdir» (42, 9).

Bidlisi də bu hadisəni eynilər qeyd etmişdir.

Firdövsî şeirlə qeyd etdiyi bu əfsanədə izah edir ki: «Bu xəstəliyin sağalması üçün həkimlər Zöhhaka hər gün iki gəncin beynindən yemək hazırlanmasını yeganə müalicə hesab etdilər. Şah bu işin icrasını Ərmail və Kərmail adlı vəzirlərinə tapşırırdı. Lakin vəzirlər insənpərvər oldular üçün bir gəncin beyninə bir quzu beyni əlavə edərək şaha yemək hazırlayırlar, o biri gənci isə vətənini tərk etmək şərtilə azad edirlər.

Firdövsî göstərir ki: «Həmin gənclər dağlarda məskən salıb yaşayır, ailə qurur və beləliklə kürdlərin mənşəyi başlanır» (42, 9).

Beləliklə, kurd xalqının mənşəyindən bəhs edən sonrakı tarixçilərin əksəriyyəti, o cümlədən «Şərəfnamə» və başqa mənbələr də bu mənbəni əsas götürmüştərlər (76, 12; 103, 449).

Sonrakı tədqiqatçılar bu rəvayəti daha da əsaslandırmış üçün «Zöhhak zülmündən azad olmaq münasibətilə Dəmavənd əhalisinin hər il avqust ayının 31-də bayram şənliyi təşkil edib, onu «eyd əlkürdi» (97, 10; 69, 116) (kurd bayramı) adlandırdıqlarını qeyd edirlər.

Ümumiyyətlə, kurd xalqının mənşəyi haqqında o qədər müxtəlif rəvayətlər vardır ki, hətta tədqiqatçıların özləri də qəti bir nəticəyə gəl bilməmişlər (69, 26; 23, 65).

Lakin kürdlərin ən qədim Asiya xalqlarından biri olduğunu və *kardu* adı daşıdığını yunan tarixçisi *Ksenofon* hələ eramızdan əvvəl 441-ci ildə yazdığı «Anabasis» (19, 93) əsərində qeyd etmişdir. Bir sıra tədqiqatçılar isə kürdlərin eramızdan əvvəl 607-ci ildə midiyalılarla birlikdə Asuriya üzərinə hücum etmələrini göstərirlər (22, 7; 89, 15-26).

Kürdlərin yaşadıqları ərazi haqqında həm *Ksenofon*, həm də yunan coğrafiyaşunası *Strabon* məlumat verir.

Strabon «Kardu»lar adlandırdığı kürdlərin yaşadıqları ərazinin Muş və Diyarbəkir olduğunu qeyd edir. (Bax: 69). Bidlisinin yazdığını görə «Kardu» Bidlis nahiyyəsindəki Suy adlı qalanın keçmiş adıdır (76, 424). Orucbəy Bayat öz əsərində «Kardu» adlı məntəqənin Kürdüstənə olduğunu qeyd edir (47, 105).

Beləliklə, tədqiqatçılar kürdlərin ilk zamanlar Zaqrus (Kürdüstən) dağları ətaklərində Kardu deyilən ərazidə yaşayıb maldarlıq və əkinçiliklə məşğul olmaları haqqında çoxlu məlumatlar vermişlər. Ümumiyyətlə, «kardu» və yaxud da «qardu» sözlərindən iqtibas edilmiş kurd sözünün əsil mənası pəhləvan deməkdir (76, 13).

Bidlisi özünün «Şərəfnamə» əsərində kurd tayfalarını dil, adət və ənənələri nöqtəyi-nəzərdən bir-birindən fərqlənən 4 qrupa (I Kermanc, II Lur, III Kəlhur, IV Koran tayfası) bölmüşdür.

Müəllif kurd tayfalarının igid, qorxmaz, əliaçıq, atanana haqqını icra edən, qonaqpərvər, duz-cörək qədrini bilən və dostluqda sədaqətli olduqlarını qeyd edir (76, 13-15). Bir sıra tədqiqatçılar da kurd xalqının mərd, insənpərvər və eyni zamanda düşmənə qarşı inadlı olduqlarını göstərirler. Kürdlərin dini islam dinidir. Onlar, ən yaxşı insan, Məhəmməd peyğəmbəri hesab edərək oruc, namaz, zəkat və həcc işlərini icra edirlər.

Kurd xalqının dini haqqında «Şərəfnamə»də xüsusi qeyd edilir və burada göstərilir ki: «Besyan, Bəxti, Tasini,

Xalidi və Dümboli tayfaları Yəzidi təriqətinə mənsub olub başqa təriqət xadimlərinə hədsiz kin və ədavət bəsləyirlər» (76, 14; 103, 449).

Kurd tayfaları arasında sünni və şia məzhəbləri çox yayılmışdır. Belə ki, Türkiyə Kürdüstənində yaşayan kürdlərin hamısı, İran, İraq və Suriya kürdlərinin isə demək olar ki, əksəriyyəti sünnidir. Bəzi tədqiqatçıların yazdıqlarına görə hazırda kurd tayfaları arasında Yəzidi, Qadiri, Rəfai və başqa dini təriqətlər də vardır. Bunların hər birinə ayrı-ayrı şeyxər başçılıq edir və onların bütün göstərişi sözsüz icra olunur (97, 12; 93, 19).

Kürdlərin yaşadıqları ərazi uzun zaman İran və ərəb müəllifləri tərəfindən müxtəlif adlarla qeyd edilmişdir ki, biz mənbələrdə daha o adlara təsadüf etmirik. Lakin XII əsrin ortalarında Səlcuq sultani Səncər Luristan ilə Azərbaycan arasındaki vilayətləri, o cümlədən Həmədan, Dinəvər və Kirmanşah sərhəddini müəyyənləşdirmək və qərb hissələri Kirmanşaha tabe etmək məqsədilə Kürdüstən bir qismini müstəqil elan edərək, onu həmin ərazidə yaşayan xalqın adı ilə adlandırdı. Bundan sonra Səlcuq dövlətinin rəsmi sənədlərində Kürdüstən adı yazılı və paytaxtı Bahar¹⁵ şəhəri olmaqla, Sultan Səncərin qardaşı oğlu Sultan Süleyman 1159-1161-ci illərdə Kürdüstən padşahı oldu (117, 5).

Beləliklə, Kürdüstən adını ilk dəfə İran tarixçisi Həmdullah Qəzvini 1339-40-ci illərdə yazdığı əsərində qeyd etdi (63, 127-129). Həmdullah Qəzvinidən sonrakı tarixçilərin əsərlərində Kürdüstən sözü qeyd olundu.

Bidlisi Kürdüstən coğrafi sərhəddini müəyyən edərək yazar ki, «Kürdüstən ölkəsi Hind dənizi sahilində olan Hormuzdan başlayaraq düz xətlə Mərəş və Məlatiyyə vilayətlərinə qədər uzanır. O şimalda fars, İraq Əcəm, Azərbaycan və Ermənistən, cənubda isə Diyarbəkir, Mosul və İraq-Ərəblə sərhədlərin (76, 13-14; 103, 449). Katib Çələbi də öz əsərində Kürdüstən sərhəddini Bidlisliyə istinadən göstərmişdir. Lakin Övliya Çələbi 1646-ci ildə yazdığını əsərində Kürdüstən hündüdünə şimalda Ərzrum, cənubda isə Bəsrə və Xəlici farsla birləşdiyini qeyd edir (48, 15; 50, 101).

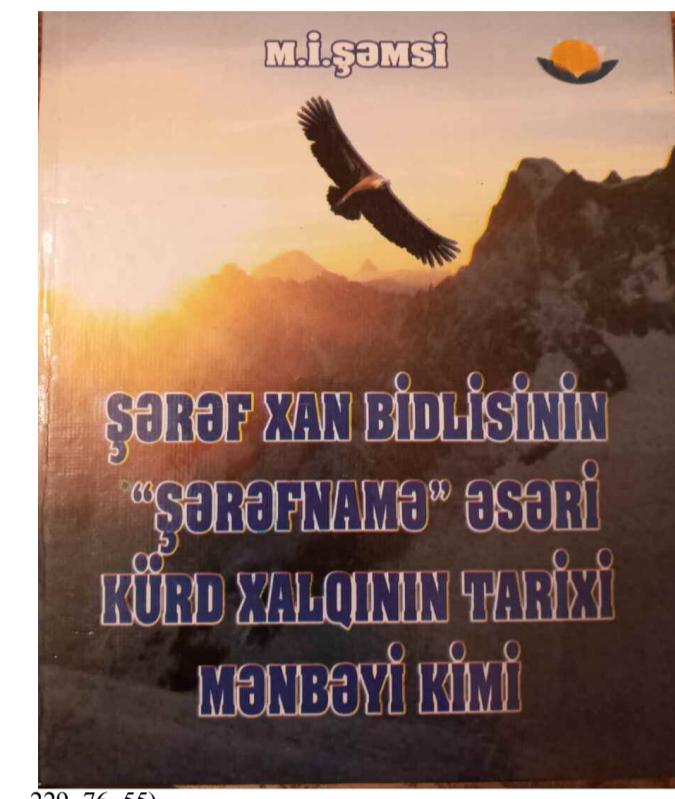
Müasir İran coğrafiyaşunası Əli Rəzmara qeyd edir ki, Kürdüstən vahid mənşəli əhalisinə görə böyük bir məntəqədədir. O, Kürdüstən uzunluğunu 1000, enini isə 400 kilometr qeyd edir (93, 4).

Beləliklə, Kürdüstən sərhəddi haqqında sonrakı tədqiqatçıların təhlili o qədər də fərqli olmamışdır. Kürdüstən öz coğrafi mövqeyinə görə dağlıq bir ölkə olub ticarət və mühüm strateji yollardan biri üzərində yerləşmişdir. Belə ki, İstanbul, Təbriz, Bağdad, Tehran, Beynəlnəhreyn və s. mərkəzi şəhərlər bir-biri ilə Kürdüstən vasitəsilə əlaqə saxlayırdı. Fon Hammerin yazdığını görə 1394-cü ildə Beynəlnəhreyn və Kürdüstən yollarının Teymurləng tərəfindən alınması Gürcüstan və Ermənistən istila edilməsilə nəticələnmişdir (99).

Məhz bu cəhətdən də kurd xalqı əsrlər boyu arası kəsilməyən istilalara məruz qalmış və xarici işgalçılara vuruşmalı olmuşdur.

Əli Rəzmara qeyd edir ki, İran-Rum (Bizans) müharibələri dövründə Kürdüstən düşmən qarşısında böyük bir sədd olub rumluların məglubiyyətinə səbəb oldu. Ərəb istilası zamanı bu vəziyyət yenə təkrar olduğu üçün ərəblər şimaldan cənuba qayıtmaga məcbur oldular (93, 8). Buna görə də, kurd xalqı ərəb istilasında digər Şərq xalqlarına nisbətən daha çox əziyyət və qarətlərə məruz qalırdılar. İbn əl-Əsir göstərir ki: «Hicri 16 (637)-ci ildə Kürdüstən ərəblər tərəfindən istila edildiyi zaman kürdlərin islam dinini zahirən qəbul etmələrinə baxmayaraq vilayətlərdə işgalçılara qarşı kurd üsyankaları uzun zaman davam edirdi» (45, 221-229). Odur ki, ərəb ordusuna bir şəhəri və ya bir kəndi qərəət etmək üçün orada bir kurd ailəsinin yaşaması bəhəna üçün kifayət edirdi.

Tədqiqatçıların yazdığını görə Azərbaycan ərəblər tərəfindən işgal edilən zaman Ərdəbil şəhərində sakın olan Azərbaycan mərzbanı ərəb sərkərdəsinə külli miqdarda pul verərək, kütłəvi kurd qırğıının qarşısını almışdır (69, 177; 50, 100). Ərəblər öz növbələrində kurd tayfaları ilə qohumluq əlaqəsi yaradaraq, üsyankar kürdləri sakit edə bildilər. İbn əl-Əsirin yazdığını görə Əməvilərin sonuncu xəlifəsi Mərvan kurd qızından doğulmuşdur (45,

229, 76, 55).

Ərəblər tərəfindən kütłəvi kurd qırğılarının həyata keçirilməsi dövrün tərəqqipərvər adamlarını da hiddətləndirirdi. Hafiz yazar:

(Tərcüməsi: «Hikmətlə, ağılla lovğalanma sən, Ərəstu olsan da ölüm zamanı Biçarə kurd kimi can verəcəksən» (61).

Beləliklə, kurd xalqı xarici istilalara qarşı mübarizə aparaq, XI-XIII əsrlərdə böyük tayfa imperiyası yaratdır. «Şərəfnamə» də deyildiyinə görə həmin dövrdə Diyarbəkir, Cəzirə, Dinəvər, Şəhrzur¹⁷, Luristan və daha sonralar Şəm, Misir və Fars əyalətlərində kurd sülalələri müstəqil hökumət təşkil etmişlər (76, 19-60).

Qeyd olunan bu hökumətlərdən başqa, o zaman 46 ya qədər böyük və xırda əmirliklər var idi.

İşər o dövrdə və istərsə də XVI əsrin əvvəllərində kurd tayfaları arasında torpaq mülkiyyətinin və əmirlik hüququnun irsi yol ilə nəsildən nəslə keçməsi Kürdüstən xırda-xırda feedallıqlara bölünməsinə səbəb olmuşdu ki, bu da özü-özlüyündə Kürdüstən iqtisadi inkişafına mane olurdu. Kurd tayfa feedalları arasında əsrlər boyu davam edən müharibələr vahid mərkəzləmiş Kürdüstən yaradılmasına imkan vermedi. Beləliklə, kurd tayfaları tərəfindən yaranan tayfa imperiyası xarici hücumlar qarşısında özünü müdafiə etmək qüvvəsinə malik olmayıb tezliklə sıradan çıxdı və 1141-1172-ci illərdə Kürdüstən Səlcüqilər tərəfindən istila edildi.

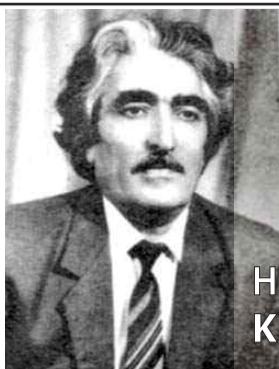
Kürdüstən öz coğrafi mövqeyi və strateji əhəmiyyətinə görə Xarazmşahların, Azərbaycan atabəylərinin və XII əsrin ortalarında isə monqol istilalarına məruz qalmışdı.

Beləliklə, Bahar şəhəri əvvəlki əhəmiyyətini itirdi. XIV əsrin əvvəllərində Sultanabad Cəm-Cəmal şəhəri Kürdüstən mərkəzi oldu. Monqol istilası dövründə müdaxiləçilər yenə də kurd xalqının ciddi müqavimətinə rast gəldilər. «Zəfərnamə» və «Şərəfnamə» də qeyd edildiyinə görə Heqari əmiri İzzəddin Şirvan qalasında Teymurləng ordusuna qarşı inadlı müqavimət göstərmişdir (76, 90; 77, 422).

XV əsrin əvvəllərində Qaraqoylu hakimiyyəti başlandı. Foma Metsopski və Bidlis göstərilər ki, 1405-ci ildə Qaraqoyunlu Qara Yusif Bidlis əmiri Şəmsəddinə pənah gətirmişdi və Əmir Şəmsəddin ona hər cəhətdən yardım göstərdi (41, 22). Bundan sonra Qara Yusif dən artıq qüvvə toplayıb bir sıra kurd vilayətlərini və Azərbaycanı işgal etdi. Onun ölümündən sonra Teymurun xələfi Mirzə Şahruخ 1420-ci ildə Kürdüstən bir sıra əmirliklərini özüne təqdim etdi (108, 447-449).

Kurd xalqı üçün daha ağır dövr Ağqoyunlu hakimiyyəti ilə başlanılmışdı. Bu hakimiyyətin ilk nümayəndəsi Bayəndur tayfasına mənsub olan Tur Əli bəy Ağqoyunlu XV əsrin əvvəllərində Teymurun istilalarında iştirak etdiyi üçün Teymur Diyarbəkir əyalətini¹⁸ tiyul şəklində ona vermişdi. Odur ki, Tur Əli Türkmen tayfasını işgal etdi. Onun ölümündən sonra Teymurun xələfi Mirzə Şahruخ 1420-ci ildə Kürdüstən bir sıra əmirliklərini özüne təqdim etdi.

(Ardı var)

**Hüseyin
Kürdoğlu**

VETENDAŞ

Neçə min ildirsə xalqımın yaşı,
O qədər zamanın vətəndaşıyam.
Göy yaylağım oldu dağların başı,
Şirvanın, Muğanın vətəndaşıyam.

Dəyə də, muxru da, saray da qurdum,
Azığın yağılaların ağızından vurdum.
Uca dağlarımla yanaşı durdum,
Yenilməz məkanın vətəndaşıyam.

Xan Arazın oğlu, şah Kürün oğlu,
O Qorqud ozanım, o qoç Koroğlu.
Yerlərə yaraşq, göylərə bağlı,
Nə qədər dastanın vətəndaşıyam.

Savalan, Dəlidağ, İslıqlı, Qırqxız,
Çiyindən parlayır günəş, ay, ilduz.
Dənizim, çayım da yaşamaz odsuz,
Mən Azərbəyjanın vətəndaşıyam.

Gərək Nizamiyə dünya baş eye,
Şer qururları Füzuli deyə.
Bu yerdə zəkalar ucaldı göye,
Mən elmin-ürfanın vətəndaşıyam.

Vətəndaş şöhrəti ağırdır, ağır,
Bu yola güllə də, mərmi də yağır.
Dünyaya bir güneş yurdumdan doğur,
Bütün bu dünyadanın vətəndaşıyam.

Səsi haqq səsidir qocaman tarın,
Kamanın çağlayıır hey narın-narın.

Ədalət saziyla tufan qoparsın,
Bu sazin, kamanın vətəndaşıyam.

Burda açar gülü min bir diləyin,
Siz də Kürdoğluandan şer diləyin.
Bu suyun, torpağın, odun, küləyin,
Bu göy asimanın vətəndaşıyam.

3.5.2000

**YENİLMƏYƏN
BİR BAYRAGA DÖNDÜNÜZ**

Yatın bu dağ sinəsində şəhidlər,
Sinəmizdə çarpez dağa döndünüz.
Qış gecəsi zülmət ilə döyüşde
Gur məşələ, şam-çırğına döndünüz.

Nə gördünüz məkrili yer üzündə,
Kül oldunuz alovunda, közdə.
Anaların, bacıların gözündə
Qan qarışq bir bulağa döndünüz.

Ölməyəcək yaralanmış bu məslək,
Məzarınız təpə-təpə al çiçək.
Doğuldunuz bu torpağın eşqitək,
Şəhid kimi bu torpağa döndünüz.

Zaman duya, dünya bizi dinləyə,
Ürəyimiz nişan oldu gülləyə.
Bakımızda yeni, ülvə Kəbəyə,
Qarabağda uca dağa döndünüz.

Qanımızda kükrəyəcək odunuz,
Qızıl qanla qara ləkə yudunuz.
Azadlığın dastan olmuş adınız,
Bu kitabda min varaqaya döndünüz.

Ziyarətə dalğa-dalğa sel gələr,
Gün olar ki, Təbrizdən də el gələr.
Yurdumuzdan qaçar qara kölgələr,
Od yurdunda gur ocağa döndünüz.

Tanıdariq qaniçənin həddini,
Uçurduq mənəmliyin səddini.
Qoy xalqımız düzəltsin öz qəddini,
Yenilməyən bir bayraqa döndünüz.

Bakı, 17.02.1990

Keçib on iki saat,
Teymur yoxdur dünyada.
Kədər Farızə on qat,
Vəfəsizmiş dünya da.
Doğrudur, ölüm haqqı,
Bu qədər çevik olmaz.
Tez aparmaq nahaqqı,
Cavan idi o bir az.
Belə tez getmək olmaz,
Ölümə bax, ölümə!

Şərtləşmişdik bir gedək,
Bizim o «Şəfa»miza.
Birlikdə tədbir görək,
Birlikdə çıxaq yaza,
Ölümə bax, ölümə!
Qırıcı o arzumuzu,
Qoymadı birgə gedək.
Kəsmədik orda quzu,
Arzular qalır tək-tək.
Ölümə bax, ölümə!

Deyirəm, rəhmət olsun,
Başın sağ olsun, Fariz.
Qəbirin nurla dolsun,
Qəlbində qalsın o iz.
Ölümə bax, ölümə!
Zülümə bax, zülümə.

**MİROVƏD DİNƏ, WERİN REHMƏ,
HEQİ QETƏ EŞKEREKİN**

Hemü gotina rast bibəhin, halə Kurda baş məzəkin,
Bextə geləm dest we daye, və rəzî lyé qəbūl məkin.
Wəlatə min, him ser, him bin lel ü dure, berə-beri da,
Bok-beranə daykam dane, neşulqı ne li tu erda.

Zerdeş, Kave, Rüstəmə Zal, ser və axə də da bù ne,
«Ker ü Kulik», «Mem ü Zî nû», «Xec ü Sî yabənd» li vir jı ne.
Həfi r, Bate, Feqî, Xanî, Hejar, Goran lawē vir in,
Lawē dayka mine mərxas, serə Dehok vir jekirin.

Em Manna ne, em Şü mər in, Şeddadi ne, Mî dya kal in
Gav, rojəd me qet neçü ne həsa, rihet, bə dew-qal in.
Em Arî ne, Kesranî ne, egi tı car nayen mimə,
Çanda gelə mine zəfîn xemil daye çanda dinê.

Em Kardû x in, dî rokə da rəqəd gir-hûr me hî şî ye,
Kevn «Avəsta», Cejna Newroz, «Tet Bî sû tû n» xezna me ne.

Mû və hespa, ser darika me giředa, çé bû mû zî k,
Gelé dinê jı me hî nbû n, veçkîrin boy xwe mû zî k.

Em, ne kedur in, ne xwî nrêj in, aşî fî ye av, hewa me,
Em karger in, cihan zû da midheyər maye ser keda me.

Təroñ sta bî nin holê, heqî qetə eşkerakin,

**Barî
Bêwar
Teyfûrî**

YA XALIQ

Ya Xalqê jorî n, Xalqê dilovan,
Jî yana mera tú yî torî van.

Hî vî dikim te dest minda pénüs,
Çend beyta rəkim ez ji çarenüs.

Qedera me tim ne destə meda,
Bin destada man em hela serda.

Bo wê jî jî ne tim mera dijwar,
Rewşa gelê min xûd tera dî yar.

Ev dunya mezin mera tune cî ,
Em kuda diçin navin bineci .

Ne te xuluqand gerdûn, ev cî han ,
Her tist dest teda te kire beyan,

Te mera şandin kitəbən evra,
Te got biraye her kes bi hevra.

Î ro dilê min xuyaye kule,
Çî ma pey me dewran dukule.

Sal tən diçin dibine qurne,
Zilm, zora serme dema dikşî ne.

Qismetê me tim naî n û şî ne,
Felek qe ji me dest venakşî ne.

Dijî me hertim dinya xemsare,
Lê be rte təkûz sere me xere.

Pir dem hin dewlet xudadə rəber,
Dijî me bëşik cîma bûn kujer.

Bi top û tanga bi cekê giran,
Warê milyona dikine wêran.

Of pêş alemê pêş cave dune,
Emrê zarokan dikine finê

Dijî me zulm, zor tê wekilandin.
Xwî na me weha tim tê rijandin.

Dijî me zalim temam bûne yek,
Me dikin î nkar mera tən kelek.

Ne ruh distî nî tu ji mirova,
Kujerara cîma desture eva.?

QOCALIQ

Yaş yarıdan keçib, artıq qocaldım,
Üzün qara olsun, sən ay qocalıq.
Gənciliyimdə xeyli zəfərlər çaldım,
İndi saçə düşüb dən, ay qocalıq.

Yaxşı deyil qocalığın niyyəti,
Cavanlıq tək ola biləmməz qəti.
Dilin də dolaşır, çəşir səhbəti,
Başında dolaşır çən, ay qocalıq.

Dişlərim tökülib yeyə bilmirəm,
Ayağıma corab geyə bilmirəm,
Dil dolaşır, sözü deyə bilmirəm,
Sakitce olmuşam mən, ay qocalıq.

Gözəllər böyrümdən indi yan keçir,
Məndən uzaqlaşır, xəlvet su işir,
Bu hal ürəyimin zəmisin biçir,
Rahat deyil indi bədən, qocalıq.

Jî yana meda davəjin gava,
Lê naî nyê me nayê pêş cava.

Kujer jî na me tim dikin berbad,
Lê weha dunyaça bibe abad.

Vê dunya meda edalet nema,
Dema qî rdikin me nizam cî ma?

Sed carî lenet dunya zalimra,
Em amadene dunyak amî nra.

Dunêda gelo gunê me cî ye?
Xayê edaletê ku ma lê kuye?...

Ev dunya berbi xiravî yê dice,
Bê edebî yê avî fî ye riçə.

Berdewam dike ev cî han weha
Kes kesî hesnake bivî ne naha

Sebra te gellek tu tawê dikî
Kengê tofanê lêyî tê rakî ?

Jî yanêda her tiş
tim dijî heve,
Yek ber yekî tırsa
dûr-dûr direve.
Mirov jî ?...

Têkûz cî hana me
Cî hanek hove,
Zindî têda bûne
Kujer û rove,
Mirov jî ..?
Lê tawanbar kî ye
Sebebkar kî ye?
Belkî jî mirov
Hema bi xweye.

Lê ezmun, ezmun
Erdhej, lêhî , tofan.
Mirî yên bê guna naî nyê mirovan
Lê ji bo ciye .

Bobelatên weha
Lê ji bo kîye ?
Çima tırs û kuştin
Axi sebeb cî ye?

Gunehkar kî ye?
Cî hanek weha lê ji bo kîye?
Edalet nema
Wekhevî nema
Cî hana meda

Sebebkar kî ye?....
Axi çima, çima
Lê ji bo ci weha
Mebest ciye?...

Jî yanêda her tiş
Tim dijî heve
Yek ber yekî tırsa
Dûr-dûr direve.
Mirov jî .....

8.1.2012

Sevgi sevmək məndən çox uzaqlaşib,
Fikrim başımda tamam dolaşib,
Nəriman, Əyyub indi çashdıraqça çashıb,
Xeyalım dolanır tən, ay qocalıq.

YATAMMIRAM, ALLAHIM

Gecə keçir, yuxu qaçıb gözümdən,
Yene bu gün yatammıram, Allahım.
Oyanmışam, soruşuram özümdən,
Arzulara çatammıram, Allahım.

Sanki dərya mənə olub çox dayaz,
Üzəmmirəm, ayaqlarımızdır nasaz.

Bədənim qocalıb, ömr qalib az,
Dəryalarda batammıram, Allahım.
Fikirlərim bir-birinə qarışır,

Sanki onlar gecələrdə yarışır,
Xeyalımda sürüsdükə sürüsür,
Saxlamağa tutammıram, Allahım.

Bir pənahım indi qalib tək sənə,
Sənə baş əyirəm mən döñə-döñə,
Daim yalvarmağım olub ənənə,
Əkilsəm də bitəmmirəm, Allahım.

Nəriman Əyyuba qəm yaxınlaşib,
Fikiri çoxalıb, daşdıraqça daşib.
Əqlim də, başım da elə bil çəşib,
Xeyalımı qatammıram, Allahım.

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gênel Mistefa Barzanî

(despêk hejmara 497-a)

Baqîrov (Serokkomarê wê demê yê komara Azerbaycanê) ji destpêka hatina hêzên Barzanîyan bi helwestek şovêniştî dan û standin bi wan re dikirin. Xuyabu ku ew ji di bin tesîra desthilatdarê komara Tirkîyê de mabu ku hebuna netewa kurd ïnkar dîkin û Kurdistanâ bakur di wan salan de di bin sîya esmanekî reş û bi goman de mabu. Bona hebuna Kurdê komara Azerbaycanê jî ku bi hejmara xwe ji kurdê komara Ermenistanê zêdetir jî bun, ji alîyê desthilatdarê komara Azebaycanê ve dihat ïnkar kirin.

Li ser helwesta nifşparêzîya Baqîrov di 29-ê Tebaxê 1948-an de Barzanî û hevalên wî ji bajarê Baku ber bi Taşkend (paytextê komara Uzbékistanê) hatin veguhastin û li nêzî wî bajarî hatin bi cîh war kirin.

Di 13-e Adara 1949-an de bi pilan û komployê Baqîrov û bi destura berpirsyarêna para parastina Yekîtiya Sovyetistanê M. Barzanî ji hevalên wî cuda kirin û li herêma derya Ûral bi awayekî desteser(dest bi ser) û di bin çavderîya tund û tûj de, demeke dirêj jîyana xwe derbas kir. Lî karbdesten Sovyetistanê di 9-ê îlona sala 1951an de careke din Mistefa Barzanî

vegerandin Taşkendê.

Di 5-ê Adara sala 1953-an de Josêf Stalin mir û Xuruşhov wek sekreterê giştî û serkarê Yekîtiya Sovyetistanê ji alîyê Partiya Komunîst ve hat hilbijartin. Li gor telimata Xuруşhov, Barzanî li paytexta Sovyetistanê (Moskovayê) hat bi cîhwar kirin û çend caran ji wan bi hevre hevdîtin nekanîn.

erîm Qasim wusa da dîyarkirin ku ûraq welatê kurd û erebaya û gel li benda rojîn xweş bu ku du netewe bikaribin di astî û wekhevîye de bi hevre bijîn. Lî alîyê Kurd û Ebdulkerîm Qasim li ser pirsgireka Kurd li hevnehatin û di Adara 1961-an de Melle Mistefa Barzanî bi yekcarî ji Bexdayê vegevî Barzan û miîlî kar û bar destnêka

şoreşek din ya li dijî dewleta ûraqê bu.

Di hemu hevpeyvînen ku gênel Mistefa Barzanî bi rojnamevanê biyanî re pêk anîne, ew hertim li ser biratîya gelan û jîyanek tijî astî bê sazkin.

Barzanî di hevpeyvîneke xwe de dibêje:

"Em astîyê dixwazin û bila şer bi dawî be ku kurd û ereb bi awayekî birayane û di nava astîyê de bi hevre bijîn...! (Ji hevpeyvîneke têlevîzyonî ku rojnamevanekî İngilîzî pere çêkirîye).

Di 11-ê îluna sala 1961-an de Mistefa Barzanî nemir soreşa xwe ya ku 14 salan berde-wam bu li dijî rîjîma Ebdulkerîm Qasim û Beesiyê ku piştî wî hatin, dadespêkirin.

Mezin buna Mistefa Barzanî di vê rastiyê de yê ku wî karî bi xebat û çalakîyê xwe ji serokatiya hoz û eşîretekê, sal bi sal ber bi pêse bimeşe û di nava dîroka xebata bi şan û şerefa netewa Kurd de weke serokê neteweke bê hezkirin. Di wan salan de Mistefa Barzanî wek nunerê pirsgireka millîya Kurd li hemu cîhanê dihat nasandin. Ji bona wê jî başurê Kurdistanê bibû qada hevdîtina rojnamevan û siyasetvanê biyanî bi serokê Kurd Mistefa Barzanî re.

Di 8-ê Sibata sala 1963-an (08. 02. 1963) de rîjîma Ebdulkerîm Qasim bi alîyê Beesiyân ve hatibu lidarxistin, tekçû û Ebdulkerîm Qasim hat kuştin. Barzanî ji bo ku di wê dema dijwar de azadîxwazîn kurd û ereb bi destê Beesiyân neyîn kuştin, derîye Kurdistan û heremên azadîkirî ku di bin desthilatdariya partîya wî de bun, ji wan re vekirî hîşt û bi vî awayî gelek kesan cane xwe ji destê Beesiyân rizgarkir. Di wan rojîn hessas de ku Bexda bibu qada tolhindana Beesî û alîgîrîn rîjîma Ebdulkerîm Qasim, ev siyaset, dûrdîtina û mîrxasiya Mistefa Barzanî carek din hîzr û ramanêni mirovheziya wî ji herkesi re dan ispatkirin.

Piştî ku ji salên 1963-an heya Sibata sala 1968-an desthilatdariya ûraqê di navbera Ebdulselam Arîf û Beisiyê de dest bi dest dibu, wan piştî ku hemu dijberîn xwe serkutkirin, vê carê berê xwe dan Kurdistanê û heya Adara sala 1970-an şerrîn dijwar di navbera herdu alîyan de qewmîn. Piştî xebata salên giran di 11-ê Adara sala 1970-ê de li pey gotubêjîn dur û dirêj di çarçoveya desthilatdariya ûraqê de otonomîji Kurdên Kurdistanê re hat dîyarkirin. Xuyabu ku Beesî û vê hîrvar û lihevhatin semîmî

nebun û li benda derfeteke bun ku kar û barê xwe yê desthilatdariyê rîk û pêk bikin û piştîre dîsan bi Kurdan re bikevin nava ser û hereketa Kurdistanê bi yek carî bifetisînin.

ji alîyê Rojava û Amîrika ve wek jandarme Rojhilata Navîn dihat hesibandin, mezintirin xiyaneta dîrokî li Kurdistan kir. Piştî wê bi sedhezaran Kurd ji başurê Kurdistan mişextî Rojhî-

Ev sirra wan bi kiryareke hovane zu ji Kurdistan re eşkera bu. Yanî dema ku di 29-ê îlona sala 1971 an (29. 09. 1971) de istîxbarata ûraqê bi şandina çend kesen di kîncen meletiyê de xwest ku rîberê şoreşê Mistefa Barzanî bikuje û ew di vî karê xwe de bi ser neketin, careke din şerîn dijwar di navbera herdu alîyan de dest pêkirin. Vê carê dewleta ûraqê xebîti ku bi hevkarîya hêzek sîyemîn şoreşâ Kurdistan tuşî şikeste bike. Şer di Adara 1974-an de bi germî li hemu heremên başurê Kurdistanê dest pêkiribû. Di Adara sala 1974-an de dewleta Beesiyân ûraqê qanuna xwe ya otonomîye ûlam kirin. Lî Mistefa Barzanî ji ber mesela Kerkuk, Xaneqîn û Musilê qanuna otonomîya ku dewletê ûlam kiribû, nepejirand û ew otonomîya Beesiyân otonomîyek leyîskî bi nav kir. Ji bona wê jî di Çîriya pêş sala 1974-an de bi qasi 17 mehan conta Beesiyân bi hemu şeweyen hovane, hîrisî ser gund û bajarê Kurdistanê kirin. Bi vî rengî Beesiyân mirin, reşerojî û derbiderî li hemu Kurdistanê direşandin. Wê demê jî cîhan li hemberî van kiryarê Beesiyân kerr û bêdeng bu û xaça sora (Heyva Sor) cîhanî ji bi ci şeweyan hevkarîya kurdan nekirin, ji ber ku ew ji di bin tesîra dewleta ûraqê da mabun û ev jî berêvajî zagonê vê rîexistina cîhanî bu. Di nasandina pirsgireka Kurd de şoreş û xebata Barzanî roleki bercav list.

Peymana Elcezayer, rewşa doza şoreşâ Eylülê û Wefata Serok Barzanî:

Di 6-ê çirîya pêş sala 1975-an de ûraq û Iran bi navbeynkarîya serokkomarê Elcezayîre (Hewari Bu midyên) û girêdana peymana Elcezayîr lihev hatin.

latê Kurdistanê bun ku li seranseri Iranê wek penaber ji Kurdistanê hatin durxistin. Durutîya şahê Iranê ku xwe warsê tac û textê padishahiya hemu Arîyan dihesî band, ji dîrokê re eşkera bu. Wî bi vê peymana bi Beesiyân re bi cîhana siyasetê da selmandin ku bizava nemir Barzanî bandorekî mezin li ser Kurdistan Rojhilatê Kurdistanê jî histîye û ev bizav ji bo desthilatdariya wî ya paşerojî li Iranê ji metirsyek mezin bu.

Mistefa Barzanî piştî ku li bajarê Kereçe hat bi cîh kirin, di hemên salê de çu Amîrika û di 1-ê Adara sala 1979-an dema ku gelê kurd piştî tekçuyîna rîjîma sîtemkara 2500 salîya Şahenşahî li Iranê li bendê bun ku Mistefa Barzanî vegere Kurdistanê û şoreşek nu li dijî dewleta ûraqê bide dest pêkirin, bi nexweşîya kanserî li nexweşxaneyeke Amîrikayê wefat kir.

Di roja 5-ê Adara sala 1979-an de termê Mistefa Barzanî bi merasimeke li bajarê Sino ku bi sedhezaran kes têde besar bubun, hat veşartin.

Lê piştî mirinê ji termê Mistefa Barzanî dîsan bu armanca komployê dewletên dagirker ku dixwestin Kurdistan bi destê Kurdistan bidin kuştin. Mihaciret û derbiderî li ser axa Kurdistanê heta di çaxê mirinê de ji dev ji Mistefa Barzanî bernedida.

Di 6-ê çirîya pêş sala 1993-an termê serokê Kurd Mistefa Barzanî û kurê wî nemir İdrîs Barzanî ji gundê Helecê yê di herema Mirgewer de vegevandin cîh warê bav û kalên wî herema Barzan. Mistefa Barzanî di dîroka siyasiya gelê Kurd de buye nirxekî gelemeperî û wek lîdîr û serokekî doza bi şan û şerefa Kurdistanê hê jî di dilê gelê xwe da dijî.

Amadekar:
Tahir Silâman

Nêçîrvan Barzanî daxwazek ji Parlamentoya Almanyayê kir

Serokatiya Herêma Kurdistanê bi daxuyaniyekê ragihand, Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, iro çarşemê 14ê Îlona 2022yan li bajarê Hewlêrê, pêşwazî li şandeke Parlamentoya Almanyayê ya ji Partiya SPDê bi serokatiya Nils Schmidt kir.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û şandeke Parlamentoya Almanyayê li ser rewşa siyasi ya Iraqê û kêşeyên Hewlêr û Bexdayê gotûbêj kirin.

Di civînekê de ku, Wezîrê Pêşmerge yê Hikûmeta Herêma Kurdistanê jî amade bû, peywendiyên Almanya yên ligel Iraq û Herêma Kurdistanê, erkê hêzên Almanyayê di çarçoveya Hevpeymaniya Navdewletî ya li dijî DAIŞê li Iraq û Herêma Kurdistanê, rewşa siyasi ya Iraqê, pirsgirêkên navbera Hewlêr û Bexdayê, pirsên girêdayî mafê mirov û azadiya li Herêma Kurdistanê hatin gotûbêjkirin.

Nêçîrvan Barzanî dupat kir ku, DAIŞ li Iraq û Sûriyê hê jî gefeka rasteqin e û ji bo jinavbirina terorê Iraq û Herêma Kurdistanê hê jî pêwîstî bi alîkarî û piştevaniya navdewletî heye, ji ber vê yekê Nêçîrvan Barzanî hêvî xwest ku Parlamentoya Almanyayê di meha cotmeha bê de biryare li ser dirêjkirina erkê hêzên welatê xwe li Iraq û Herêma Kurdistanê bide.

Nêçîrvan Barzanî li ser navê Herêma Kurdistanê ji bo alîkariyên mirovî û leşkerî bo Iraq û Herêma Kurdistanê spasiya Almanyayê kir û tekezî li ser wê yekê kir ku Iraq û Herêma Kurdistanê ji bo pêşxistina sazî û demokrasiyê û berbi pêşvebirina prensipên mafê mirovan û azadiyan pêwîstî bi Ewrûpiyan heye û ew dikarin di vê warî de alîkariya me bikin.

Tevî bilind nirxandina rola Herêma Kurdistanê û qehremaniya Pêşmerge di têkşikandina DAIŞ de, şanda mîvan matmayîna xwe ji pêşketin û avadaniya Herêma Kurdistanê nîşan da û kêfxweşîya xwe jî nîşan da ku piştî têkşikandina terorîstan proseya avadanî û veberhênanî dest pê kiriye.

Herwiha tekezî li ser dostayetiya Almanya ligel Iraq û Herêma Kurdistanê kirin û aştî û aramiya Iraqê ji bo navçeyê bi giştî bi girîngî zanî.

Hevahegiya navbera arteşa Iraq û Pêşmergeyê Kurdistanê, rewşa herêmî bi giştî û çend mijarîn din yên cihê girîngîdana hevbeş jî gotûbêj kirin.

Nerîna Azad

Mesrûr Barzanî û konsulê Kuwêtê pêşvebirina pêwendiyên dostane gotûbêj kirin

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî iro Çarşema 14.9.2022an pêşwazî li

Konsulê Giştî yê Kuwêtê yê nû li Herêma Kurdistanê Osman El-Dawûd kir.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî pîrozbahî li destbikarbûnê li li Konsulê Giştî yê Kuwêtê yê nû li Herêma Kurdistanê kir û hêviya serkeftinê di erkê wî yê nû de jê re xwast ji bo pêşvebirina pêwendiyên dostane yên di navbera Herêma Kurdistanê û dewleta Kuwêtê de.

Konsulê Giştî yê Kuwêtê yê nû li Herêma Kurdistanê xweşaliya xwe bi destbikarbûna xwe li Herêma Kurdistanê nîşan da û daxwaza welatê xwe ya pêşxistina pêwendiyen di hemû waran de nîşan da.

KDP.info

Serok Barzanî: Şoreşa Îlonê, şoreşa îrade û bixwebaweriya mirovê Kurdistanê bû

Serok Mesûd Barzanî bi boneya salvegera Şoreşa Îlonê, peyamek belav kir û tê de ragihand, "Şoreşa Îlonê, şoreşa îrade û bixwebaweriya mirovê Kurdistanê bû û bingehêke bihêz û birêkxistinkirî ji bo berde-wamiya têkoşînê û rawestandina gelê Kurdistanê li dijî zordarî danî."

Serok Mesûd Barzanî bi boneya salvegera Şoreşa Îlonê, peyamek belav kir û tê de ragihand, "Şoreşa Îlonê, şoreşa îrade û bixwebaweriya mirovê Kurdistanê bû û bingehêke bihêz û birêkxistinkirî ji bo berde-wamiya têkoşînê û rawestandina gelê Kurdistanê li dijî zordarî danî."

Deqa peyama Serok Barzanî:

İro şêst û yek sal di ser Şoreşa Îlonê ya Mezin re derbas dibin. Di vê şoreşa sertaserî ya gelê Kurdistanê de, hemû çînên civakê besdarî di xebata netewî û demokrasîwaz a gelê xwe bûn û hemû pêkhateyên netewî û olî yên Kurdistanê jî mil bi milê Kurdan bi rêbertya Cenabê Barzaniyê Nemir li dijî stem û dagîrkeriyê de xebat kirin.

Şoreşa Îlonê, şoreşa îrade û bixwebaweriya mirovê Kurdistanê bû û bingehêke bihêz û birêkxistinkirî ji bo berde-wamiya têkoşînê û rawestandina gelê Kurdistanê li dijî zordarî danî."

heke bihêz û birêkxistinkirî ji bo berde-

wamiya têkoşînê û rawestandina gelê Kurdistanê li dijî zordarî danî. Şoreşa Îlonê bi bîhayê xwe yên bilind û pêdagirî û xweragiriya serkirdatiya wê, Pêşmerge û cemawer, wiha kir ku doza rewa ya gelê Kurdistanê gavêne geleki mezin ber pêş ve bavêje û bibe çavkaniya hêzê ji bo qonaxêne din ên xebata gelê Kurdistanê û her wiha bibe çavkaniya îlham ji têkoşer û xebatkaran re li hemû perçeyen din ên Kurdistanê.

Di salvegera şêst û yekemîn a Şoreşa Îlonê de, pêzanîna min ji bo rol û keda dayik û jinan û hemû wan Pêşmergeyê xebatker û qehreman heye ku rola wan di wê şanaziya nişti-manî de hebû, ci ew qehremanen ku di Şoreşa Îlonê de şehîd bûn yan jî di jiyanê de nemane û ci ew kurên ku di şoreşê de besdar bûne û hîn di jiyanê de mane. Wan qehremanan dîrok ji bo gelê xwe dirust kirin û ew cihê şanazî û serbilindiya hemûyan i. *Nerîna Azad*

Profesorê Şîrnexî li bajarê xwe weke rektorê zanîngehê hat tayînkarin

Li Tirkîyê û Bakurê Kurdistanê 17 rektor ango serokên zanîngehan hatin guhertin. Ji bo Zanîngeha Şîrnexê jî weke rektor Prof. Dr. Abdurrahim Alkiş ku ew bixwe jî xelkê Şîrnexê ye, hat damezrandin.

Li gor biryara ku di Rojnameya Fermî de bi îmzeya Serokomarê Tirkîyê Recep Tayyip Erdogan hat weşandin, li 17 zanîngehan rektorên nû hatin tayînkarin.

Di rojnameyê de navê rektorên 17 zanîngehan eşkerekirin û yek ji wan jî Prof. Dr. Abdurrahim Alkiş e, ku weke rektorê nû bo Zanîngeha Şîrnexê hate tayînkarin.

Prof. Dr. Abdurrahim Alkiş kî ye?

Prof. Dr. Abdurrahim Alkiş 1ê Çileya 1977ê li bajarokê Gundikê Melfî yê ser bi Şîrnexê ve ji dayîk bûye û di sala 2001ê de ji Zanîngeha Marmarayê derçûye.

Alkiş ku li Amerîkayê û Enquerê li ser "Zanistêr İslâmî yên Bingehîn" master kiriye, di salê 2009-2016an de li Fakulteya İlahiyatê ya Zanîngeha Dîcleyê weke alîkarê doçent û di sala 2016-219an de li Fakulteya Zanistêr İslâmî ya Zanîngeha Fatîh Sultan weke doçent û di 2019-2021 de li Zanîngeha Dîcleyê li Fakulteya İlahiyatê weke Profesor Doktor xebitî ye.

Alkiş ku li ser tesewîfî lêkolînan dike zimanên Kurdi, Tirkî, Farsî, Erebî û Ingilîzî dizane.

Prof. Dr. Abdurrahim Alkiş gelek gotar nivísandine û hejmareke pirtûkên ku nivísandine ev in:

Jiyana Aynu'l-kudat-i Hemedanî û berhem û fîkrê wî

Bingeja Rastiyê Dînê Zûbdetûl-Hakaik

Fusû'l Hikem Ji Nûve Çapkirina Nivísa Herî Kevin û Weşana Wê Pêgîrî (Weşanxaneya Lîtra)

Di Dîwana Melayê Cizîrî de Mazmûnên Tesewîfî (Weşanxaneya Nûbihar)

Bi amadebûna Mesrûr Barzanî kevirê binyatê yê riya Sipîlik – Xelîfan tê danîn

jîk ên Idareya Serbixwe ya Soranê ye.

Cibicîkirina vê projeyê, çûnûhatina di navbera Idareya Serbixwe ya Soran û navçeyen din asantir dike û dê roleka wê ya ji bo kêmkirina qerebalixiyê û bûyerên çûnûhatinê hebe.

Riya Sipîlik – Xelîfan beşek ji riya

sereke ya Hewlêr – Soran e ku Hewlêr bi deriyê sînorî ya Hacî Omeran ve girê dide û ji bilî asankariya di çûnûhatina welatiyan de, ev rê ji bo tevgera bazîganîyê ya di navbera Herêma Kurdistanê û Komara İslâmî ya Îranî de dê roleke wê ya girîng hebe. *Nerîna Azad*

Eylül Milli Devrimi, sonuç almış bir devrimdir...

Ibrahim GÜÇLÜ

Bundan 61 yıl önce (11 Eylül 1961), Kurdistan'ın Güneyin de bütün Kurdistan parçalarını etkileyen bir milli devrim hareketi başladı. Bu milli Devrim hareketi, Kurdistan tarihindeki milli hareketlerin bir sentezi konumundaydı. Bu bağlamda ahlaki ve milli olarak bütün parçalardaki ve dünyadaki Kürtleri temsil eden bir devrim hareketiydi.

EYLÜL MILLİ DEVRİMİNİN TARİHİ ARKA PLANI

Kurdistan tarihinde, Eylül Milli Devriminden önce, gerçekleşen önemli mili devrim hareketleri vardır. Bu Kurdistan'daki Milli Devrim Hareketlerinin hepsinin amacı, Kurdistan'ın Bağımsızlığı, milletimizin özgürlüğü olmuştur.

Kurdistan Eylül Milli Devriminin öncelleri olan devrimler: Kurdistan'ın Kuzeyinde Dr. Nuri Dersimi öncülüğünde 1919 yılında Koçgiri'de gelişen milli devrim, İstiklal Örgütünün öncülüğünde ve Şeyh Sait Efendinin liderliğinde devam eden 1925 Milli Devrimi, 1932'de İhsan Nuri Paşa Öncülüğünde devam eden Ağrı Milli Devrimi, 1938 yılında Seyit Rıza öncülüğünde Dersimde devam eden Milli Devrim; Kurdistan'ın Güneyinde Barzaniler ve Şeyh Mahmud Berzenci öncüüğündeki milli devrimler, başka yerel milli devrim hareketleri Kurdistan'ın sonuç almamış devrimleridirler.

Kurdistan'da Eylül Devrimi, 20 Yüzyılın başlarından Şeyh Abdulselam Barzani öncülüğünde kurulan reformcu Otonom yapılanma, Kurdistan Doğusunda Sımkı AĞANIN geçici egemenlik dönemi ve Kurdistan Mehabad Cumhuriyetinin kuruluşundan sonra, Otonominin, Kürtlerin egemenlik ve iktidar sisteminin kuruluşuna analık etti.

EYLÜL MILLİ DEVRİM ÖNCESİ KAZANILAN MEVZİ: ANAYASA'DA İKİ MİLLETİN VE İKİ MİLLETİN DİLİNİN RESMİ DİL KABUL EDİLMESİ

Eylül Milli Devrimi çok önemli tarihsel gelişmelerin sonrasında tezahür eden Kurdistan'ın Güneyindeki milli bir devrimdir.

Bilindiği gibi, Kurdistan'ın Efsanevi Lideri Mele Mustafa Barzani de Kurdistan Mehabad Cumhuriyetinin kurucusu ve Genel Kurmay Başkanıydı. Ne yazık ki, Kurdistan Mehabad Cumhuriyeti'nin yaşamı uzun

sürmedi. Sovyetler Birliği, ABD, v. İngiltere ile dünyanın paylaşılması konusunda anlaşma sağlayınca, İran ABD ve İngiltere, genel olarak Batı'nın nüfuzuna ve egemenliğine terk edildi. Bunun üzerine, Sovyetler Birliği, İran'ı terk etti. Kurdistan Mehabad Cumhuriyeti'nin kuruluşuna destek olmasına, hatta bu konuda teşvik edici olmasına rağmen; Kurdistan'a ihanet ederek, Kurdistan Mehabad Cumhuriyeti'ni, İran'ı saldırısını ve barbarlığına terk etti.

Bu gelişme, Kurdistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve diğer hükümet yöneticilerinin önüne yeni bir durum çıkardı. Yeni bir karar almak zorundaydılar. Ya Sömürgeci İran Devletine karşı savaşacak, ya da İran'a karşı sivil direniş gösterecekti.

Kurdistan Mehabad Cumhuriyeti liderliği, sivil direnişe karar verdi. Mele Mustafa Barzani'ı Kurdistan Cumhurbaşkanı Qazi Mihemed'e direniş önermesine rağmen, liderliğin kararı farklı oldu. O zaman Kurdistan lideri Mele Mustafa Barzani ve arkadaşlarının Sovyetler birliğine geçişine onay ve karar verildi.

Mele Mustafa Barzani, 500 dava arkadaşıyla, uzun bir yürüyüşten sonra Sovyetler Birliğine geçtiler. Orada milli davanın savunuculuğunu yapmaya başladılar.

Kurdistan lideri ve arkadaşları Sovyetler birliğine geçmeden önce, Ağustos 1946 yılından Irak Kurdistan Demokrat Partisi (IKDP) kuruldu. Parti, genel başkanı Mele Mustafa Barzani ve arkadaşları Sovyetler Birliğine geçtikten sonra, parti milli faaliyetlerini yoğunlaştırdı.

Kurdistan'da ve Kurdistan dışında milli faaliyetler devam ederken, 1958 yılında Kurdistan Hareketinin de etkisiyle Irak'ta yönetim değişikliği oldu, Abdulkerim Kasım yönetimi ele geçirdi. Abdulkerim Kasım öncülüğündeki Irak yönetimi, Irak'ta var olan temel sorunları ve özellikle de Kurdistan Meselesi çözmemi ilk planda ele aldı. Bunun içinde Kürtlerin muhataplığını kabul etti. Bu nedenle Kurdistan Lideri Mele Mustafa Barzani'yi Irak'a davet etti. Mele Mustafa Barzani bu daveti kuşkuyla değil, cesaretle karşıladı. Irak'a Mısır üzerinden döndü.

Kurdistan Lideri Mele Mustafa Barzani geldikten sonra, Irak Merkezi yönetimi, KDP'yi legal parti olarak kabul etti. Anayasa değişiklik yaptı. Yeni anayasa üniter devlet yine, adem-i merkeziyetçi, çoğulcu devlet sistemini benimsedi. Irak'ın Arap ve Kürt milletinden oluştuğu, Arap ve Kürt dilinin de devletin iki resmi dili olduğu kabul edildi.

Bu yeni anayasaya göre,

Kurdistan'da Kürtlerin egemenlik ve iktidar yapılanması, Otonomiye evet denilmesi anlamına geliyor.

Bu gelişme, Kürtlerin, KDP ve liderinin Eylül Devrim öncesi kazandığı büyük milli siyasi bir mevzi anlamına geliyor.

Bu değişme ve yeni anayasa, Kurdistan'ın genelinde sevinç kaynağı olduğu gibi, şevkle ve açık yüreklikle desteklendi.

Ne yazık ki Yeni Anayasanın yapılışının üzerinde 2 yıl geçtikten sonra, Irak Arap milliyetçi ırkçılığı hortlamaya, üniter Arap Devletinin yeniden işlerliği gündeme girmeye başladı.

Bu gelişmelere hazırlıklı olan KDP, Mele Mustafa Barzani'nin öncülüğünde 11 Eylül 1961 yılında Eylül Milli Devrimini başlattı.

İÇ İHANETİN GELİŞMESİ, BAŞARISI VE ALDIĞI OLUMLU SONUÇ...

Eylül Milli Devrimi, Baas Diktatörlüğüne karşı kısa sürede büyük başarılar elde etmeye başladı. Baas Rejimi, Irak Merkezi Hükümeti Eylül Devrimi karşısından büyük mevziler kaybetti. Ama bu savaşta karşılıklı büyük kayıplar oldu.

Eylül Milli Devriminin devam ettiği süreçte, büyük bir olumsuzlukla karşılaşıldı. Bu olumsuz gelişme, 1964 yılında parti içinde ortaya çıkmaya başlayan sorunların, büyük çelişkiye dönüşmesi, partide İbrahim Ahmet ve Celal Talabani öncülüğündeki bir grubun partiden kopuşu, bu grubun Baas Rejimi yanında Kürt Milli Devrim Hareketine karşı pozisyon almaları ve savaşmalarıdır.

Bütün bunlara rağmen Mele Mustafa Barzani ve KDP öncülüğündeki Eylül Milli Devrim Hareketi, Baas Diktatörlüğünü, Irak Devletini yenilgiye uğrattı. Irak Merkezi Yönetimi, 11 Mart 1970 tarihinde Kürtlerle, onların lideri Mele Mustafa Barzani ve partileri KDP ile anlaşmak zorunda kaldı. Kurdistan Otonomisinin kuruluşuna onay verildi. Kürtlerin egemenliği ve iktidarı benimsendi. Irak genelinde Ortak iktidar paylaşımı yoluna da gidildi.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Eylül Milli Devrimi olumlu sonuçlandı, Kurdistan'da Otonominin kuruluşuya noktalandı.

Eylül Milli Devrimi, 1975 yılında ABD, İran, Sovyetler birliğinin ihanetiyle yıkılsa bile, daha sonra ki tarihi gelişmelere, Mayıs Milli Devrimine, Kurdistan Federe Devletinin kuruluşuna analık etti.

Yaşasın Kurdistan Eylül Milli Devrim Hareketi.

Diyarbekir, 13 Eylül 2022

FİRİK DEDE 1980 Askeri Darbe Günülerinde, Ovacık'ta Abisinin Gözleri Önünde Ağaca Bağlanıp, İşkence Yapılarak Kulaksız Yüzbaşı Tarafından Diri Diri Yakılan Behzat Fırık'in de Babasıdır

20 Yaşındaki Behzat, Evinden Alındı, Ağabeyi Ekber'in Gözleri Önünde Bir Ağaca Bağlandı.

Sonra İşkence Başladı... Gözleri, Vücutu, Kor Haline Getirildi ve Kasatura İle Dağılandı.

Vahşet Devam Etti... Ayakları Ateşin İçine Yerleştirildi.

Kesif Bir Yanık Kokusu Vadiye Yayıldıken Ayakları Dirhem Dirhem Topuklarına Kadar Yanmaya Başladı.

Sonra Cansız Bedenine Bir El Kurşun Sıklıklar 12 Eylül Rejiminin Üzerinden Henüz Bir Yıl Geçmişti.

Cuntanın Sıkıyonetim İlan Edip Hayat Kararttığı Şehirlere Biri de DERSİM'di.

Tarih Yaprakları 10 Ekim 1981'i Gösteriken Ovacık - Hozat Sınır Bölgesinde Yer Alan Hüyüküşağı Köyüne Bağlı Kale Dereesi (Derे Garedesi) Mezrası'na Yüzbaşı Aytékin İğmez Denetiminde Bin Kadar Asker Giriş Yaptı.

4 haneli Köyde Her Zamanki Rutin Hayat Vardı.

Köylüler, Kışlık Yiyecek ve Yakacak İhtiyacları İçin Son Hazırlıkları Yaptırdı.

Saat 14.00'i Vururken, Alevi Dedesi Seyfi Fırık'e Ait Evin Kapısı Çalındı.

Evde Seyfi Dede'nin Yani Sıra Çocukları Ekber Fırık ve Hayvan Ottalmaktan Yeni Gelen Karadeniz Öğretmen Okulu 2. Sınıf Öğrencisi Behzat Fırık de Vardi.

Eve Bir Grup Askerle Gelen Yüzbaşı Aytékin İğmez İçin Çay Hazırlandı.

Çaylar Yuvalandıktan Sonra Yüzbaşı, Niyeti Açıkladı; 'Genç Bize Yol Göstersin.'

Tam O Sıradı Abisini Ekber Atıldı ve 'Komutanım O Yol Bilmez' Dedi. Yüzbaşı 'Hayır Gelsin, Sadece Yol Gösterecek' Deyince, Ekber Fırık Bir Kez Daha, 'O Okul Okuyor, Buraları Pek Bilmez, İsterseniz Ben Geleyim' Diyerek İtiraz Etti.

Yüzbaşı, Behzat'la Birlikte Evden Ayırmış Ancak Ekber'in Yüreğine Büyük Bir Telâş Ateş Düşmüştü. Daha Fazla Dayanamadı ve Bir Askere 'Neden Beni Değil de Onu Gördürdüler' Diye Sordu.

Askerin Verdiği Yanıt, Yüreğindeki Telaşın Eaha da Alevlenmesine Neden Oluştu.

Çünkü Asker, Ekber Fırık'e 'Şu Karşı Taşı Görüyor musun?'

O Taşın Orda Bir Yüzleştirmeye Yapacaklar.

Eğer O Taşı Geçerse Bir Daha Geri Dönmez' Yanıtını Vermişti.

Henüz Hayatının Baharındaki Behzat'ın Taşları Öteye Göürüldüğünü Gören Ekber Fırık, Daha Fazla Dayanamadı ve Koşar Adımlarla, Kardeşile Birelikte Yürüyen Yüzbaşıya Yetişti.

Hentz Daha 'Komutanım Nereye Götürüyorsunuz' Demeye Varmadan Yüzbaşı Aytékin'in Tok Sesi, Ormanları Kaplı Vadide Yankılandı.

Yüzbaşı Her İki Kardeşin Kablo ile Birbirlerine Bağlamasını Emretmiş, Ardından da İmalı Bir Şekilde 'İllerde Öğrenirsiniz' Demiştir.

Birbirine Bağlanan İki Kardeş, Askerlerle Birlikte Yol Alırken Sararmış Meşe Yapraklarıyla Kaplı Ormanda Yürümekte Zorluk Çekiyor, Bu Yüzden Sık Sık 'Çabuk, Çabuk' Diyen Askerlerin Dipçık Darbelerine Maruz Kalarlardı.

Görürsünüz Şimdi...

Güneş Yavaş Yavaş Vadının Yamaçlarına Doğru İnerken İki Kardeş Hozat Sınırına Yakin Kale Mintikasına Yerleştirilmiş.

Sık Meşe Ağacıları İle Çevril Alandaki Sessizliği Yüzbaşı'nın Tok Sesinden Bozdur.

Yüzbaşı; 'Burada Teröristler Barınıyor, Yerini Söylediğiniz' Diye Bağırdı.

İki Kardeşten, 'Bilmiyoruz' Yanıtı Geldi.

Karşılıklı 'Biliyorsunuz, Hayır Bilmiyoruz' Şeklinde Devam Eden Diyaloglar, Yüzbaşıının Sinirlemesine Neden Oluşmuş, 'Görürsünüz Şimdi' Dediğinden Sonra da İki Kardeşin Karşılıklı Meşe Ağacılarına Bağlanması Emretmiştir.

Bir Ağaca Bağladı İki Kardeş Karşılıklı Meşe Ağacına Bağlanırken Askerler de Soğukton Korunmak İçin Ateş Yakmışlardır.

Sonra Ekber'in Gözleri Bir Beze Sarıldı, Bir Süre Sonra da Vadide Yankılanan Kardeşinin Aci Çığlıklar İle Kaskatı Kesildi.

Çığlıklar Sürerken Ekber Fırık, Başını Meşe Ağacına Sürerek Bezi Aşağı İndirdi.

Gördüğü Manzara Karşısında Şok Oluştu.

Yüzbaşı Aytékin, Askerlerin Sırayla Ateşine Kor haline Getirdikleri Kasaturlarla Behzat'ın Vücutunu Dağılıyor, Yetmeyen Gözünü ve Yüzünü Çiziyor.

Bir Grup Asker de, Yüzbaşıının Emri Üzerine Behzat'a İşkence Yapıp Ateş Kor-

ları Vücutuna Serpiştiriyordu.

Behzat, Daha Fazla Dayanamamış ve Kan Kusmaya Başlamıştı.

Manzara Karşısında Dayanamayan Bir Kişi Daha Vardı.

Bingöl Kürt Üsteğmen Hüseyin Necatişiller, 'Komutanım Yapmayalım' Demiştir, Ancak Komutanın Azarlaması Üzerine Susmak Zorunda Kalmıştı.

Dirhem Dirhem Yaktı Ekber Fırık, Çaresizdi.

Bir Şeyler Yapmak İstiyor, Ama Elinden Bir Şey Gelmiyor. Ağlamaya Başlamıştı.

Bunun Üzerine Askerler Yeniden Görmeyecek Şekilde Bezle Gözlerini Bağladılar.

Ancak Yine Aynı Yöntemi Denemiş ve Gözlerindeki Bezi Aşağı İndirmiştir.

Bu Kez Gördükleri Karşısında Daha Fazla Dayanamayıp Bayılvermemiştir. Çünkü Askerler Behzat'ın Ayaklarını Kor Ateşin İçine Yerleştirmiştir, Keşif Bir Yanık Kokusu Vadiye Yayıldıken Ayakları Dirhem Dirhem Topuklarını Kadar Yanmaya Başlamıştı.

Sonra Ateş Etti Ekber Fırık, Kendisine Geldiğinde Yüzbaşı'nın Bir Askere 'Kafasına Sık' Dye Bağırdığını Duydu.

Ancak Asker, Emri Yerine Getirmedi. Bunun Üzerine Yüzbaşı, Cansız Bir Şekilde Yerde Yatan Behzat'ın Kafasına Arkadan Bir El Ateş Etti. Askerler, Ekber Fırık'ı Sürükleye Sürükleye Evinin Yanına Brakicktan Sonra Bölgeden Ayrıldı.

Ekber Fırık'den Olayı Duyan Köylüler, Olay Yerine Gittiklerinde Hayatlarında Hiç Unutamayacakları Bir İnsanlık Vahşetiyle Karşılıtlar.

"Kime Ne söyleyeyim!" Ekber Fırık, İnsanın Kanını Donduran İşkence ve Vahşet Uygulamalarını Aradan 15 Yıl Geçmesine Rağmen Bugün Hala Unutmuş Değil.

'Benim Hayatımı Götürdü' Dediği O Gününde Sonra Kendisi ve Ailesinde Meydana Gelen Değişiklikleri Şöyle Anlatıyor; Ekonomik Açıdan Zor Durumdayız Ama Hiçbir Devlet Yardımını Kabul Etmemeyi Kararlaştırdık.

Böyle Bir İlk Kararı Aldık.

Babam Dede Çocukudur, Seyittir.

Dev Gibi Adam Çöktü, Sakalı Bıraktı.

Ölünceye Kadar Yasını Tutacağım, Sakal ve Bıyığımı Makas Vurmayacağım Yeminimi Ettim.

100 Yaşına Geldi, Hala Konuşuna Ağıyor. Bize Yapılanları Allah'a Havale Ediyor. Her Gün Bakıp Ağlaması Diye Behzat'ın Fotoğraflarını İstanbul'a Gönderdi. Ben ise Olayı Anlatmak İstemiyorum. Çünkü O Perdeye Girmek İstemiyorum. Anlatırsam Yeniden Olayı Yaşa Gibi Oluyorum. Unutamıyorum, Nasıl Unutabilirim ki. Her Dakika, Her Saniye, Gezerken, Yürürken, Bir İş Yaparken O Ses, O Bağırmaya Hala Kulağımda. Gitmiyor, Gitmiyor, Gitmiyor. Aile İçinde Karar Almış, Anlatmıyorum.

Paramparça Durumdayız.

Bir Emeviler Yakıydı.

Çok Değerli Bir İnsandı.

Kurdên Ûralê

Sadiqê ji Wanê wiha dibêje: "Çaxê em nû hatibûn van deran, gava digotin kurd, me digot belki bajarê Wanê tenê kurd e! Ji me kirî derdora me, gundê me tenê kurde. Lê bi

rastî jî em miletékî mezin in." Kurdeki ji Gundê Şamîrana Ermenistanê jî ku êdî bêhtirî 20 sal in li vir dijî, wiha dibêje: "1500-2000 kurd li vir dijîn. Piraniya wan kurdên Ermenistan û Gürçistanê ne." Yekî din diyar dike ku welatê kal û bavan herdem di bîra wan de ye. Ew li wir ango li Serheda Bakur çênebûne lê bav û kalêwan li vir çebûne. Gelekêni ji wan, ji 'Welatê Serhedê', qeza Surmeliyê derbasî Qefqasyayê bûne. Emê di vê nivîsarê de ji we re behsa Kûrdêñ Ûralê bikin ku nêzîkî Herêma Sîbîryayê ne.

Piştî hilweşandina Sovyetê, ji ber rewşa xerab a aboriyê kurdan berê xwe dan Seranşerê Rûsyayê. Beşekî ji wan hatin Herêma Ûralê û li Yekaterînbûrga paytexta herêmê bi cih bûn. Piraniya kurdêñ Ûralê ji Ermenistan û Gürçistanê hatine.

Rizoyê Gogê Üsiv dibêje ku sala 1990 piştî xirabûna Sovyetistanê ew hatin-eRûsyayê ûlî bajarê Yekaterînbûrgê bi cih bûne. Herçî kurê wî Xidirê Rizoyê Gogê ye, bi van hevokan behsa kurdêñ vê herêmê dike: "Bi giştî 350-400 malêñ kurdan li vir hene. Bi giranî kurdêñ êzîdî ne û ji Şamîrana Ermenistanê hatine. Bi qasî 100-150 malêñ kurdêñ Şamîranê li Yekaterînbûrgê hene.

Beriya ku em hinekî behsa herêma Ûralê û bajarê Yekaterînbûrgê bikin, kerem bikin em hinekî jî guhêñ xwe bidin Wezîrê Bedo ku ew jî bêhtirî 20 sal in li vî bajarî dijî: "Em hemû hev nas dikin, cûn û hatina me heye. Em li ser şîn û şahiyêñ hev in. Rewşa hemûyan

Ji Serhedê ber bi Yekaterînbûrgê

jî başê. Em dixebeitin, zarokên me dixwînin. Hene li ûnîverşiteyan, hene li ïnstîtuyan. Şikir mecalen me jî baş in. Cînartî heyen, di her apartmanekê de

miletê me destpê kir û xebitî. Niha her kesek bi tiştekî ve mijûl dibe. Niha mecal rind in, şikir em tev baş in. Gelo navbera wan û gelê Ûris çawa ye? Apê Rizoyê Gogê Üsiv bersiva me dide: "Ûris miletekî heyf e, qedrê me digire. Ji me re tiştekî nabêjin. Cehalên me, zarên me dixwînin. Em bixwe kurdêñ êzîdî ne, di mala xwe de em bi kurdancî xeber didin. Bi zimanê xwe yê dayîkê. Çimkî ez tenê gilîkî zanim; ew miletê bi zimanê diya xwe nizanibe, bi gotina min qayîl bin, hebandina wî jî tuneye, ew ji dinyayê dûr e."

"Em giş bi zimanê kurdancî xeber didin, li cem me zimanê rûsyayê nayê xeberdanê" dibêje û berdewam dike Wezîrê Bedo: "Erf û adetên me, çawa

manciyaxweşxeber didin."

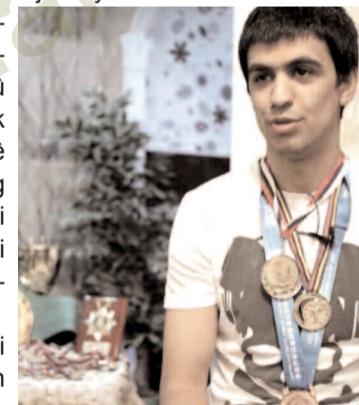
Yekaterînbûrg: Bajarê Çaremîn ê Rûsyayê

Üralaku heremeke federal a Rûsyayê ye, xwediyê xakeke berfireh e. Nifusa wê ji 12 milyonkesan pêk tê. Bajarê Yekaterînbûrgê navend û paytexta vê herêmê ye. Yekaterînbûrg navendeke giřing a çand û hunerê ye. Li hêla din bajêr, yek ji giřingtirin navendê sanayiyê ye. Piştî Moskova, St. Peterburg û Novosibirskê; Yekaterînbûrg li Rûsyayê bajarê çaremîn e. Bi qasîmîyonek û 500 hezar niştecihîn vî bajarî hene.

Rizoyê Gogê Üsiv ku yek ji zana û rîspiyêñ kurdêñ Yekaterînbûrgê ye bi van gotinan behsa hatina xwe ya Ûralê dike: "Ez li nehiya Eştereka Ermenistanê, sala 1948ê ji diya xwe bûme. Lî pêşiyêñ me ji Kurdistana bakur, sala 1918êderbeder û penaber bûne, hatine derbasî wî alyî Çemî Erezê bûne û li ser xweliya Ermenistanê hêwîrîne. Gundê Şamîranê. Niha li gundê me, weke 500-600 malî heye. Em li wir mane heta sala 1990-î. Pey sala 1990-î, wexta bolşevîk şikestin û dewleta Sovyetê xirab bû, hale şixûl û aboriyame jî pê re xirab bû. Em rabûn hatin di Ûrisetê (Rûsyayê) re derketin. Niha em li paytexta Ûralê, bajarê Yekaterînbûrgê dijîn ku em jê re bi navê Kevin Sverdlosk jî dibêjin.

Wezîrê Bedo dide pey gotinê Apê Rizo û didomîne: "Bîst sal berê gava em hatin vir, derfet û mecal kêm bûn. Hêdî hêdî

hene wisa jî mane. Rastî mala Xwedê ye, hê jî zêde bûne! Derecê me jî, mecalen me jî rind in. Şahiyen me têne kirînê, şînên me dibin. Çawa lazim e wisa jî dibe. Çawa heye wisa jî maye."

Şamîran ji bo kurdêñ Yekaterînbûrg û Novosibirskê warekî pîroz e

Ji sedî 50-60ê civaka kurdêñ Yekaterînbûrgê ji gundê Şamîrana Ermenistanê ye. Beşekî giřing ji wî gundê li Yekaterînbûrgê dimîn. Beşek ji wan jî li Novosibirskâ Herêma Federal a Sîbîryayê jiyanâ xwe berdewam dikin.

Gundê Şamîranê hem ji bo kurdêñ Yekaterînbûrgê, hem jî ji bo kurdêñ Novosibirskê warekî pîroz e. Lewma jî her sal biharan û havînan berê xwe didin Şamîranê û serdana warê xwe bav-kalêñ xwe dikin.

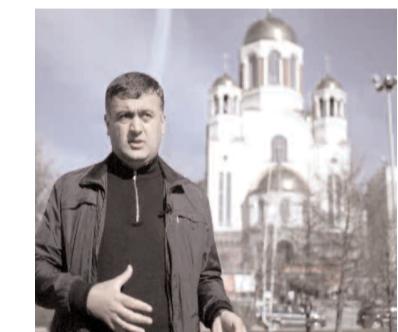
Dîçin ser şîn û şahiyen hev. Tevî ku li Yekaterînbûrgê goristana kurdêñ êzîdî heye, ew gelek caran miriyen xwe dibin li Ermenistanê û li gundê Şamîranê binax dikin. Mirovîn hemûyan li Şamîranê hene. Gundê Şamîranê, li

dikişîne û berdewam dike: "Em hemû diçûne serê çiya, me hemûyan wekî kal bavênxwe heywan xweyî dikir. Gava em hatin Rûsyayê, em li bazaran xebitîn, me dikan vekirin, her yekî ji me cureyek cefa kişand. Destpêkê em tenê cehal yani ciwan hatin. Em hemû wî çaxî 24-25 salî bûn, 20 salî bûn, 30 salî bûn. Em li bazaran dis-

ekinîn, me hûr-mûr difirotin, sol difirotin, kinc difirotin û me abora xwe pê dikir. Paşê hêdî hêdî halê cimaeta me xweş bû. Yê zarên xwe anî, yê dê-bavê xwe anî..."

Li gorî Baylozê Mişîr kurdêñ Yekaterînbûrgê jiyanekî baş dimeşînîn û razîbûna xwe bi miletê Rûs tîne: "Li Ermenistanê hemû pirsên me hatibûn safîkirinê. Ayîna dine me, riknê kal û bavênen me hemû baş bûn. Radyoya me hebû, rojnama me hebû. Em ji cimaeta ermenîyan zehf razî bûn. İro para mezin ji cimaeta me hatiye Ûralê û Sîbîryayê li bajarê Yekaterînbûrg û Novosibirskê dimîne. Em li vir jî ji cimaeta Rûsyayê gelekî razî ne. Rewşa me baş e. Em bi azadî dixebeitin. Xebatame rind e, baše. Dikanen me hene, restoranen me hene. Herkesek

li gorî mecal û qeweta xwe dixebeite.

Armen Etimyanê ermenî li Ermenistanê jî, li Yekaterînbûrgê jî bi kurdan re dostaniyê kiriye. Wisa diyar e wan ji birayen xwe cuda nake. Ew stranbêjekî dengxweş e û li restoraneke kurdêñ êzîdî tevî koma xwe stranan dibêje. Her şev ermenî, kurd, rûs û miletê din têñ û guhdariya wî dikin. Helbet çend gotinê wî jî hene: "Li Ermenistanê em ermenî û kurd dosten hev bûn. Her dem di şîn û şahiyen de em li kéléka hev bûn. Va ye em li Ûralê jî li ba hev in. Bi rastî jî ci kurdêñ misilman, ci kurdêñ êzîdî, cîvaka kurdan civakeke dilsoz e. Beşera kurdan xweş e. Ez bixwe ji dostaniya wan kîfxweş im."

Dûmahî heye
Salihê Kevirbirî

GELO ÇIMA SEROK Ú RÊBERÊN KURDA HEV NAGIRIN NABIN YEK?

Tahir Silêman: *Hevpeyîn di gel nivîskar, rojnamevan, lêkolînêr, kurdzan welatparêz Bûbê Eservâ*

-Tahir Silêman -Gelo çima serok ú rêberên kurda hev nagirin nabin yek?

-Bûbê Eser: pirsek di cih de ye. Lî divê em vê yekê ji bîr nekin ku eva zêdeyî 300 salan e ku daxwaza yekitiyê ji kurdan tê xwestin, lê mixabin nabin yek.

Li gor min du sedemên vê yên serekî hene:

a- Welatê kurdan Kurdistana şerîn di dema feodalizmê (axatiyê) ya herî xurt de hate perçekirin. (1639) Loma jî axatiya di nava kurdan de xurt bû. Di perçekirina welêt de wan axana xwe parast û hê jî li ser wê yekê ne. Em baş dizanin ku axayên kurdan yek ji ber ê din danaxun. Loma jî nikarin bêne ba hev da ku yekitiya xwe çê bikin. Dema kurd ji hev perçebûn, ew bîr û baweriyê axatiyê di nava xwe da parastin. Ev parastin û ne guherîna kurdan kir ku kurd nebin yek.

b- ji ber ku kurd nebûne neteweyî loma jî berjewendiyêñ şexsî tim li pêş e. Dema berjewendiyêñ şexsî li pêş be wê gavê herkes ji bona xwe heye. Di rewşen weha de tenê ez û ez hene loma jî ew ez eza nahêle yekitiya Kurdan li ser hîmê netewebûnê pêk bê.

Berê axa bûn û her axayek serdestê gund û gundiyyêñ xwe bûn. Niha jî rêxistinê me her yek ji wan bûne axa û tehamulya partîyeke din nake. Heger bibin yek gelo kî yê bibe serok. Loma jî dibêjin bila ez serok bim û çend kesênu ku pesnê min bidin hebin bes e. Ji ber vê ye ku kurd û rêxistinê kurdan nabin û nikarin bibin yek. Îro yekitiya kurdan ji her gavê bêtir lazim e, lê dîsa em dibînin bêtir ji hev cûda dibin.

Ji ber hîsîn neteweyî di nava kurdan û rêxistinê wan de qelse loma nikarin berjewendiyêñ xwe û rêxistinî û şexsî bikin qurbana ya neteweyî. Loma jî heta ku kurd nebin neteweyî wê her pirsa yekîtiyê jî di nava wan de hebe.

-Tahir Silêman - Çima PKK-e, PYD-ê naxwaze cenabî Mesud Barzanî Kurdistana Serbixwe ava bike?

-Bûbê Eser: Ez bi xwe baş nizanim çima ynk û goran berbi ereban û hukumeta merkezi ya iraq û Iranê de direvin. Lî dikarim vê bêjim, Mînaka min di serî da tam jî li bejna wan jî tê. Heger em carekî li dîroka xwe û ya gelê xwe binêrein, em ê bibînin ku ci dema tekoşîna azadiya gel xurt bûye, aha di wê gavê de hin serok eşîr û axa li dij vê derketine. Bi sedan mînakên vê hene. Ew axana ji bona weke axa her bimîn, alîkariya dijmin kirine û dijmin. Bi sozêni dijmin dixapin da weke axa bimîn. Lî ci dema dijmin karê xwe bi wan qedandine ci hatiye serê wan diyar e.

Li gor min iro rewşa ynk û goran jî ev e. Ew dibînin ku serok Barzanî qedr û qîmeta wî di qada navneteweyî de geleki bilind e. Piraniya kurdêñ herçar perçan geleki bi wî bawer û jê hez dijmin. Ew jî her gav xwediyê soza xwe û kurê bavê xwe ye.

Ji ber vê ye ku ynk û goran kar dijmin da ku rola serok Barza-

Zimanê wan û serdest tirkî ye. Bi vê yekê hîzr û hîsîn kurde-warâjî kurdan dûr dixin. Dema tu bi zimanekî bipeyivî tu li gor wî zimanî şikil digire.

Em û ew jî baş dizanin ku helwesten brêz Mesud Barzanî helwesten neteweyî ne. Ew dixwaze xewna miletê xwe ya bi salan bike rastî. Lî ev li hesabê pkk û pyd de nayî çîma? Ji ber ku rişma wan di destê karbîdestê gelê me de ye. Ew ci bixwazin pkk wê dike. Loma jî wê her li dij serxwebûna kurdistanê rawestin. Mesele ne şexsî lê neteweyî ye.

-Tahir Silêman -PKK-e dew û doza demokratîbuna hokumeta Tirkîyayê dixwazin.

nî ci di qada navnetewî û jî di nava gel de qels bikin, tim bi dijmin re demokrasiyê bîne gelo? Kurd divê ne li dij şexsan bin, îro Erdogan e sibê yekî/a din, divê kurd li dij sazûmana dewletê tekoşîna azadiya gelê xwe bide.

-Tahir Silêman - Bi sîyaseta PKK-e 5000 gund û 10- bajar valabûn, gelo gunehê van bajar û gundan ci bu, heya kîngê kurdê koçber bibin?

-Bûbê Eser: Min berê gotibû dîsa dubare dikim. PKK ji bona kurdistan çê nebe ji teref dewleta tirk ve hatiye damezrandin. Ji ber vê yek ku; Pkk Tirkan heye,

brayê xwe bike, tê çawa ji dijmin re demokrasiyê bîne gelo?

Kurd

divê

ne

li

dij

şexsan

bin,

îro

Erdogan

e

sibê

yekî/a

din,

divê

kurd

li

dij

sazûmana

dewle-

tê

tekoşîna

azadiya

gelê

xwe

bide.

Çi demê

dewleteke

kurdan

ya

serbixwe

bê

avakirin

wê

demê

jî

hemû

tiştîn

pkk

jî

dîjî

di

şexsî

li

pêş

e.

Dema

berj-

wendiyêñ

şexsî

li

pêş

be

wê

gavê

her

li

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

destê

karbî-

</

Kurdistan û Qeter: Em dixwazin pêwendiyên xwe bihêztir bikin

Îro Sêşema 13.9.2022 Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî pêşwazî li Balyozê Qeterê li Iraqê Xalid Bin Hemed El-Silêtî kir.

Di civînê de pêwendiyên Iraq û Herêma Kurdistanê ligel Qeterê, rewşa siyâsî ya Iraqê û pêşhatên dawî, hewlên vekirina Konsulxaneyî Giştî ya Qeterê li Hewlêr di pêşerojê de, derfetên veberhînana Qeterê li Herêma Kurdistanê û amadekariyên Qeterê ji bo Kûpaya Cîhanî ya 2022, hatin gotübêjkirin.

Herdu aliyan tekez kirin li ser daxwaza Qeter û Herêma Kurdistanê ji bo zêdetir pêşxistina peywendiyan û hevkariya hevbeş di navbera xwe de û peydakirina şert û mercen guncaw ji bo sermayeguzariya Qeterê di sektorê cuda yên Herêma Kurdistanê û Iraqê de, û herwiha behsa giringiya gestêr asmanî yên rasterast ji qeterê bo Herêma Kurdistanê û Iraqê kirin.

Herdu aliyan herwiha li ser giringiya seqamgîrî û aramiya siyâsî li Iraq û navçeyê û pêwendiyên Herêma Kurdistanê ligel welatên cîran û navçeyê û çend mijarê din ên berjewendîya hevbeş gotübêjkirin. **KDP.info**

Mesrûr Barzanî û konsulê Kuwêtê pêşvebirina pêwendiyên dostane gotübêjkirin

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro Çarşema 14.9.2022an pêşwazî li Konsulê Giştî yê Kuwêtê yên nû li Herêma Kur-

distanê Osman El-Dawûd kir.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî pîrozbahî li destikarbûnê li li Konsulê Giştî yê Kuwêtê yên nû li Herêma Kurdistanê kir û hêviya serkeftinê di erkê wî yên nû de jê re xwast ji bo pêşvebirina pêwendiyên dostane yên di navbera Herêma Kurdistanê û dewleta Kuwêtê de. Konsulê Giştî yê Kuwêtê yên nû li Herêma Kurdistanê xweşhaliya xwe bi destikarbûna xwe li Herêma Kurdistanê nîşan da û daxwaza welatê xwe ya pêşxistina pêwendiyen di hemû waran de nîşan da. **KDP.info**

Malbatên girtiyan: Dewlet zilm û qirkirinê dike

Xizmîn girtiyan li ber edliyeya li Amedê li hevkom bûn û gotin, "Dewlet zilmê li Kurdan dike. Ya ku tê kirin jî parçeyek ji polîtikaya qirkirinê ye." Nobeda Edaletê

ya xizmîn girtiyan a

li Amedê, ku ji bo berdانا girtiyan nexweş û girtiyan

cezayê wan qediyâye lê nayêñ berdan,

hate destpêkirin dewam dike. Çalakî di roja

303'an de ye. Ji xizmîn girtiyan Încî Guler di

dema çalakiyê de axîv û diyar kir ku hîn jî bersiv

jî daxwazên wan re nehatîye dayin. Încî Gule

destnîşan kir ku ev yek parçeyek ji polîtikaya

qirkirina Kurdan e.

Guler anî ziman ku girtiyan bi nexweşîya

giran nayêñ dermankirin û got, "Girtiyan me

berdin, ku em tedawî bikin. Ji ber ku ew girtiyan

me tedawî nakin, nabin nexweşxaneyê û xwedî

li girtiyan me dernakevin. Dema ku dibin

nexweşxaneyê jî doktor bi xwe mîna dijminan

nêzî girtiyan me dibin."

Guler got, "Dewlet zilmê li Kurdan dike. Bi jî

berxwedana li zindanan." Çalakî bi qîrîna

dirûşmîn "Bi jî berxwedana zindanan" û "Maf,

hiqûq, edalet" bi dawî bû. **anfkurdi.com**

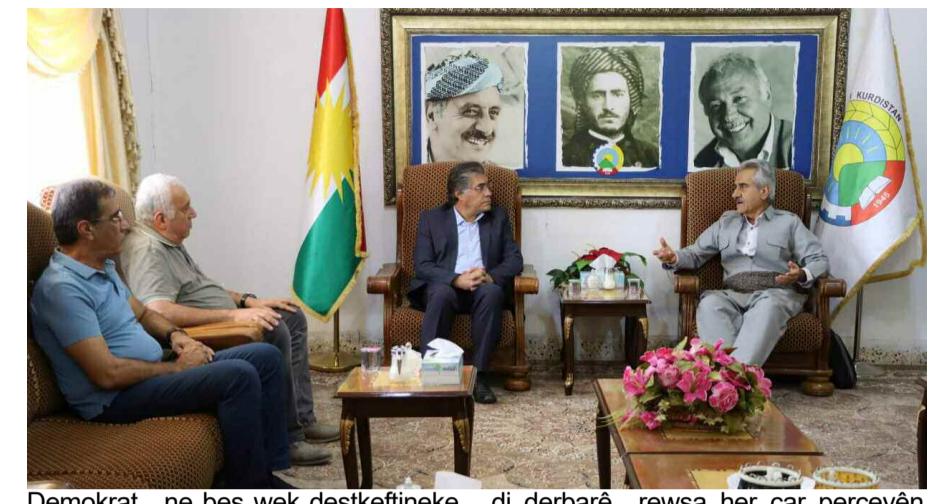
Şandeke PAKê li Başûrê Kurdistanê Seredana Partiya Demokrat a Kurdistanâ İranê kir

Serokê Giştî yê Partiya Azadîya Kurdistanê(PAK) Rêzdar Mustafa Ozçelîk li gel Cîhgirê Serokê Giştî û Berpîsê Komîteya Başûrê Kurdistanê ya PAKê Rêzdar Orhan Kaya û Endamê Komîteya Başûrê Kurdistanê ya PAKê Rêzdar Temo Ayas, roja 13.09.2022yê, li bajarê Koyê yê Başûrê Kurdistanê seredana Partiya Demokrat a Kurdistanâ İranê(PDKî) kir.

Berpîsê Navenda Birêveberîya Giştî a Hizba Demokrat a Kurdistanâ İranê Rêzdar Mustafa Hicrî, endamên Navenda Birêveberîya Giştî ya PDKîyê Rêzdar Mustafa Mewlûdî û Hesen Qadirzede, Berpîsê Çawderîyê ya PDKî Rêzdar Rustem Cîhangîrî, Cîhgirê Nevenda Îdarî Rêzdar Fûad Xakîbegî pêşewazîya heyeta PAKê kirin.

Serokê Giştî yê PAKê Rêzdar Mustafa Ozçelîk ji ber yekbûna herdu baskên Hizba Demokrat pîrozbahîya PDKîyê kir û ji ber vê pêşewazîyê spasîya Rêzdar Mustafa Hicrî û heyeta PDKîyê kir.

Herweha Rêzdar Mustafa Ozçelîk yekbûna herdu baskên Hizba

Demokrat , ne bes wek destkeftineke Rojhilatê Kurdistanê, wek destkeftineke Bakurê Kurdistanê û hemû Kurdistanîyan pênase kir û hêvî kir ku ev yekbûna bi taybetî ji bo Bakurê Kurdistanê , di derbarê yekbûn û tifaqan da bibe nimûneyekê.

Rêzdar Mustafa Hicrî û heyeta PDKîyê ji spasîyên xwe anîn ziman û bi awayekî germ û dostane pêşewazîya heyeta PAKê kirin.

Herdu heyetan di derbarê xebatên partîya xwe da hevdû agahdar kirin û

di derbarê rewşa her çar perçeyên Kurdistanê, Tirkîyeyê, İranê , Iraqê û Sûrîyeyê û rûdanê cîhanê û navçeyê da bîr û rayêñ xwe anîn ziman.

Di dawîya vê hevdîtinê da herdu alîyan ji tekezî li ser girîngî, domandin û xurt kirina dostanî û pêwendiyên herdu partîyan kirin.

Heyeta PAKê ji bo xwarina nîvro ji mêvanê PDKîyê bû.

Hevdîtina heyetên PAK û PDKîyê di atmosferike germ, dostane û berhemdar da derbas bû.

Doza Musa Anter bo 21ê Îlonê hat paşxistin

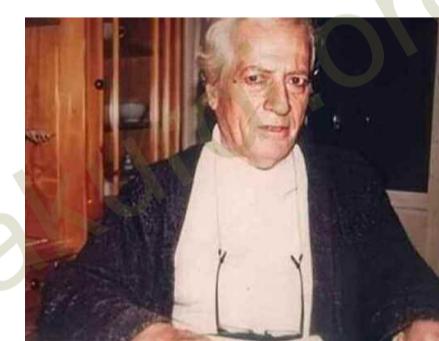
36mîn rûniştina doza kuştina nîvîskar û rewşenbîrê Kurd Mûsa Anter li Engerê hat pêkanîn û doz bo 21ê Îlonê hat paşxistin.

Rûniştina doza têkildarî kuştina nîvîskar û rewşenbîr Musa Anter îro 15ê Îlonâ 2022yan li 6emîn Dadgeha Cezayê Giran a Enqereyê hat kirin. 5 roj mane ku doza kuştina Musa Anterî li gorî dema qanûnî bi ser doza kuştina re derbas bibe, hat paşxistin.

Berpîsê Ofîsa Rûdawê ya Engerê Şevket Herkî ragihand ku li 6mîn Dadgeha Cezayê Giran a Enqereyê biryar hat dayîn ku rûniştina doza kuştina Mûsa Anter bo 21ê Îlonâ 2022yan ango rojek piştî dema qanûnî bi ser doza kuştina re derbas bibe, hat paşxistin.

Di rûniştina dozê de ji bilî Kurê Mûsa Anter kurê wî Dîcle Aneter, Hevserokê Komeleya Mafêni Mirovan (İHD)û parêzer Ozturk Turkdogan, daxwazên xwe dubare kirin ku divê ev doz di çarçoveya sûcên li dijî mirovahiyê de be û nabe hilweşê.

Kurê Mûsa Anter, Dîcle Anter di danişnî de axîv û got: "Di nava van şert û mercan de êdî tiştekî ku bikarim bîbêjim nema ye. Doz di 20ê Îlonê de

dema xwe ya yasayî tejî dike dikeve ber demborînê. Ev, tawanekî li dijî mirovahiyê ye. Rêkoşîna me ya di qada navneteweyî de dê berdewam be."

Ozturk Turkdogan got: "Metirsiya herî mezîn ew e ku ev doz bikeve ber demborîyê û hilweşê. Lî ev doz yet ji tawanê li dijî mirovahiyê ye û Dadgeha Mafêni Mirovan a Ewropayê (DMME) ji derbarê dozê de biryarek daye. Lewma nabe ev doz bi wî awayî bidawî bibe."

Turkdogan herwîh daxwaz kir ku ifadeya Abdulkadir Aygan were standin û ci kêmâsi hebin ew ji bêne tamamkirin.

Lijneya dadgehê jî biryar da ku nixandina daxwazên ku mijara dozê di

çarçoveya sûcên li dijî mirovahiyê de ye û ji ber vê yekê divê neyê hilweşandîn, di rûniştina pêş de bê dîtin û doz bo 21ê Îlonê paş xist.

Ji bo şopandina dozê Parlamenterên HDPê Fatma Kurtalan, Kemal Pekoz Abdüllâh Koç, Parlamenterê CHPê Yıldırım Kaya û Serokê Rêxistina Komeleya Hiqûqnasân Hemdem ya Şaxê Enqerey (ÇHD) Murat Yılmaz ji li salona dozê amade bûn.

Mûsa Anter roja 20 Îlonâ 1992 li Taxa Seyrantepe ya Amedê di êrîşeke çekdarî de hat kuştin, 30 sal in ew doz li dadgehêن Tirkîyê tê dîtin, lî heta niha kujerên wî ji alîyê Tirkîyê ve nehatîne eşkerekirin û cezakirin.

Yek ji gumanbarên dozê Mehmûd Yıldırım ê ku bi nasnava Yeşil tê naskirin heta niha nehatîne tesbîtkirin. Yek ji gumanbarên din ê dozê ji karmendê JITEMê û itîrafkarê PKKê Abdulqadir Aygan e.

Sedema sereke ya ragirtina dozê ji ew e ku ifadeyên Abdulkadir Aygan nehatîne wergirtin ku ji dosyea kuştina Anter tê darizandin û bo dema çend sal in li Swêdê bi cih bûye. **Rudaw**

Meral Akşener: Agahî di dest me de hene ku partiya desthilatdar li gel Îmralî hevdîtinan dike

Meral Akşener beşdarî bernameyekî FOX TV ya Tirkî bû û ragehand, hin agahî gehestine wan ku partiya desthilatî (AKP) li Îmralî li gel Ocalan danûstandinan dike.

Seroka Partiya Baş (İYİ) Meral Akşener beşdarî bernameyekî FOX TV ya Tirkî bû û ragehand, hin agahî gehestine wan ku partiya desthilatî (AKP) li Îmralî li gel Ocalan danûstandinan dike.

Meral Akşener ragehand: "Ez bang li Dewlet Bahçelî dikim, di cîha bi me ve mijûl bibe, hin agahî gehestine dest me ku, desthilatdariya AKPê li Îmralî hin reze hevdîtin dane destpê kirin. Sibe dê ji nişkawa nameyek bigehe destê wî. Ez nizanim vebûn û tiştan. Ez wek agahiyekî ku min bîhîstîye dibêjim. Desthilatdarî li Îmralî li gel Ocalan hevdîtinan dike."

Meral Akşener derbarê maseya 6 alî de jî got: "Ew mase platforma eqlê hevbeş e. Berbijêrê serokomartîyê dê ji wê masê bi gotübêjan dê bê diyar kirin. Berbijêrekî ku bikare serbîkeve. Berbijêrê ku bîbêje emê derbasî sîstema

parlamenterî bibin û kesekî xwedî ezmûnên dewletê dê bibe berbijêrê me û bibe berbijêrê Hevpeymaniya Millet. Tişta ku pêwîste bibe ev e."

Akşener got: "Ez nabim berbijêrê serokomarê Tirkîyê, berî naha jî min got ez dê bibim berbijêrê serokwezîtiya Tirkîyê." **Nerina Azad**

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABƏYA BI FERHENG

Aa

av

Ev çîye? Ev ave.
Bu nədir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

diran

Ev çîye? Ev dirane.
Bu nədir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

Ev çîye? Ev agire.
Bu nədir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

mar

Ev çîye? Ev mare.
Bu nədir? Bu ilandır.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb

bizin

Ev çîye? Ev bizine.
Bu nədir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is a goat.

bacan

Ev çîye? Ev bacane.
Bu nədir? Bu pomidor.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

otomobil

Ev çîye? Ev otomobile.
Bu nədir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

balon

Ev çîye? Ev balone.
Bu nədir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

Cc

taC

Ev çîye? Ev taCe.
Bu nədir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

Canî

Ev çîye? Ev Canê.
Bu nədir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

cûcik

Ev çîye# Ev Cûcike.
Bu nədir? Bu cücedir.
Что это? Это цыпленок.
What is it? It is a chiken.

finCane

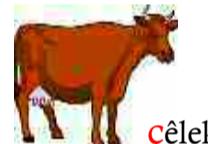
Ev çîye# Ev finCane.
Bu nədir? Bu fincadır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup.

Çç

çav

Ev çîye? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

çêlek

Ev çîye? Ev çêleke.
Bu nədir? Bu inəkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is a cow.

çayník

Ev çîye? Ev çayñike.
Bu nədir? Bu çaynikdir.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapol.

Ev çîye? Ev çakûçe.
Bu nədir? Bu çekicdir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is a hammer.

Dd

defter

Ev çîye? Ev deftere.
Bu nədir? Bu dəftərdir.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çîye? Ev dare.
Bu nədir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

dest

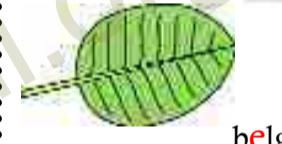
Ev çîye? Ev dest.
Bu nədir? Bu əldir.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

Ee

belg

Ev çîye? Ev belge.
Bu nədir? Bu yarpaqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

elok

Ev çîye? Ev eloke.
Bu nədir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

Êê

êleg

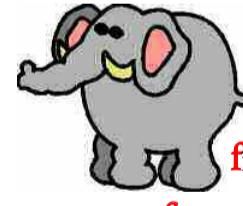
Ev çîye? Ev êlege.
Bu nədir? Bu jiletdir.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

hêk

Ev çîye? Ev hêke.
Bu nədir? Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

Ff

fil

Ev çîye? Ev file.
Bu nədir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an ele-

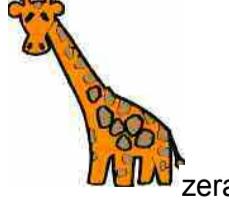
firok

Ev çîye? Ev firoke.
Bu nədir? Bu təyyarədir.
Что это? Это сомолёт.
What is it? It is a plane.

find

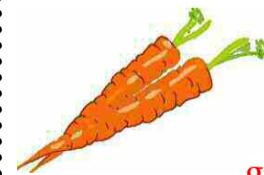
Ev çîye? Ev finde.
Bu nədir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

zerafe

Ev çîye? Ev zerafeye.
Bu nədir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

Gg

gizér

Ev çîye? Ev gizere.
Bu nədir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь.
What is it? It is a carot.

gêzî

Ev çîye? Ev gêziye.
Bu nədir? Bu süpürgədir.
Что это? Это веник.
What is it? It is a braom.

gore

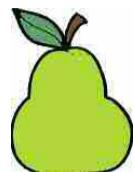
Ev çîye? Ev goreye.
Bu nədir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

guh

Ev çîye? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухао..
What is it? It is an ear.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABƏYA BI FERHENG

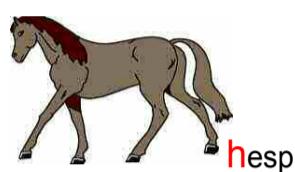
Hh

hirmê

hirç

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nədir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nədir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nədir? Bu dəvədir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

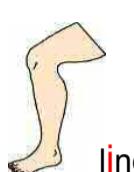
Ii

dil

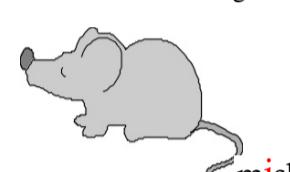

lepik

Ev çîye? Ev dile.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

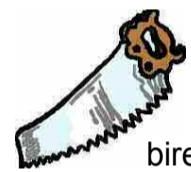

lîng

mişk

Ev çîye? Ev lînge.
Bu nədir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

Kk

birek

kûsî

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nədir? Bu müşardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

kund

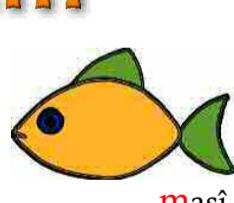

kevçî

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nədir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is a owl.

Mm

mûz

masî

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nədir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

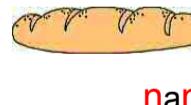

gamêş

meymûn

Ev çîye? Ev gamêse.
Bu nədir? Bu camışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

Nn

nan

trêne

Ev çîye? Ev nanı.
Bu nədir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

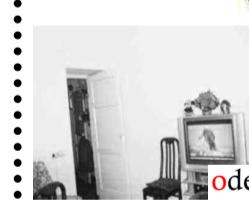

hûrbivîn

reng

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nədir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

Oo

ode

otobûs

Ev çîye? Ev Odeye
Bu nədir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

sol

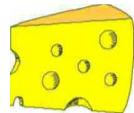
top

Ev çîye? Ev sOle.
Bu nədir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nədir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABƏYA BI FERHENG

Pp

penîr

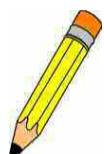
pîvaz

Ev çîye? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

Ev çîye? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is a onion.

perçemek

pêñûs

Ev çîye? Ev perçemek.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

Ev çîye? Ev pêñûse.
Bu nədir? Bu qoləmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Ss

sêv

Ev çîye? Ev Stérke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звёзды.
What is it? It is a star.

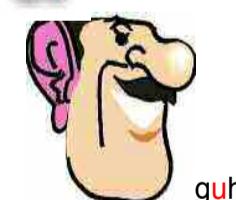
se

Ev çîye? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

Ev çîye? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

Uu

guh

Ev çîye? Ev utîye.
Bu nədir? Bu ütdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is a iron.

Ev çîye? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is a ear.

gul

Ev çîye? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a worm.

Ev çîye? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

Qq

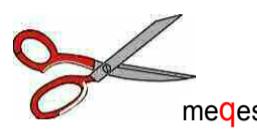

beq

Ev çîye? Ev beq-e.
Bu nədir? Bu qurbağdır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çîye? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çîye? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qayçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çîye? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is a orange.

Rr

şêr

Ev çîye? Ev şere.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrişk

Ev çîye? Ev kêwrişke.
Bu nədir? Bu doşandır.
Что это? Это зайц.

rovî

Ev çîye? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is a arrow.

tîr

Ev çîye? Ev tirîye.
Bu nadir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çîye? Ev tûtîye.
Bu nadir? Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

pirtük

Ev çîye? Ev pirtûke.
Bu nadir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsah

Ev çîye? Ev tîmsahe.
Bu nadir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Ûû

bilûr

Ev çîye? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çîye? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ildirimidir.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

cav

Ev çîye? Ev cav-e.
Bu nadir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is a eye.

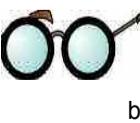
kevok

Ev çîye? Ev kevoke.
Bu nadir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

bivir

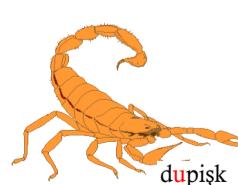
Ev çîye? Ev bivire.
Bu nadir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is a axe.

berçavik

Ev çîye? Ev berçavike.
Bu nadir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glass.

Ev çîye? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

Ev çîye? ev dupișke.
Bu nədir? Bu əqrəbdır.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABƏYA BI FERHENG

Ww

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nödir? Bu ökdökdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nödir? Bu şekildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nödir? Bu buluddur.
Что это? Это туча
What is it? It is a cloud.

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nödir? Bu kæklikdir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

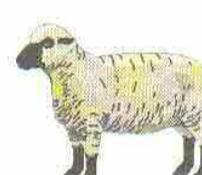
Ev çîye? Ev xalhaloke.
Bu nödir? Bu arabüzəndir.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nödir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nödir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nödir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nödir? Bu xiyardır.
Что это? Это огурец.
What is it? It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nödir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

1

çiya

Ev çîye? Ev yeke.
Bu nödir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nödir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nödir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nödir? Bu zengendir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nödir? Bu vedrədir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nödir? Bu iynədir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABƏ

N b/s	KURDÎ		Azerî
	ya bi tipêñ latinî	ya bi tipêñ kirîñî	Latinî
1	Aa	Aa	Aa
2	Bb	Бб	Bb
3	Cc	Щщ	Cc
4	Çç	Чч	Çç
5	Dd	Дд	Dd
6	Êê	Ее	Ee
7	Ee	Яя	Өө
8	Ff	Фф	Ff
9	Gg	Гг	Gg
10	Hh	Нн	Hh
11	Îî	Ии	Ii
12	Ii	Ьъ	Iı
13	Jj	Жж	Jj
14	Kk	Кк	Kk
15	Ll	Лл	Ll
16	Mm	Мм	Mm
17	Nn	Нн	Nn
18	Oo	Оо	Oo
19	Pp	Пп	Pp
20	Qq	Qq	-
21	Rr	Рр	Rr
22	Ss	Сс	Ss
23	Şş	Шш	Şş
24	Tt	Тт	Tt
25	Ûû	Үү	Uu
26	Uu	Юю	Üü
27	Vv	Вв	Vv
28	Ww	Ww	-
29	Xx	Xx	Xx
30	Yy	Йй	Yy
31	Zz	Зз	Zz

DIKARI BIXWINI

Bi amadebûna Mesrûr Barzanî kevirê binyatê yê riya Sipîlik – Xelîfan tê danîn

Bi amadebûna Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, iro 15ê İlona kevirê binyatê yê cotrêya Sipîlik – Xilêfan li İdareya Ser-

bixwe ya Soranê tê danîn.

Serperiştyarê İdareya Serbixwe ya Soranê Helgurd Şêx Necîb ji K24ê re ragihand, dirêjahiya cotrêya Sipîlik – Xilêfan 8.5 kilometro ye û li ser budgeya taybet a İdareya Serbixwe ya Soranê û bi piştevaniya Serokatiya Encûmena Wezîran bi 64 milyar û 234 milyon û 265 hezar Dînarê Iraqê tê cibicikirin.

Diyar kir jî, ev rê ji baştîrîn şêwe û bi standarden cihanî ji aliyê Kavîn Grup vet ê cibicikirin û yek ji projeyen stratejik ên İdareya Serbixwe ya Soranê ye.

Cibicikirina vê projeyê, çûnûhatina di navbera İdareya Serbixwe ya Soran û navçeyên din asantir dike û dê roleka wê ya ji bo kêmkirina qerebalixiyê û bûyeren çûnûhatinê hebe.

Riya Sipîlik – Xelîfan beşek ji riya sereke ya Hewlêr – Soran e ku Hewlêr bi deriyê sînorî ya Hacî Omeran ve girê dide û ji bilî asankariya di çûnûhatina welatiyan de, ev rê ji bo tevgera bazir-ganiyê ya di navbera Herêma Kurdistanê û Komara İslâmî ya İranî de dê roleke wê ya girîng hebe.

Nerina Azad

Hazırladı İsmayıll TAHİR

RÛPÊLEK JI DÎROKA KURDISTANÊ

Kurdistan, di sala 1639-an de encama Peymana Qesri Şirinê di navbeyna împaratoriya Osmanî û Fars de bû du parce û ket bin bandora herdu împaratoriye dagirker. Kurdistan, hezar mixabin bi ew halê xwe jî nema, piştî Şerî Cîhanê yê 1-emîn û bi taybetî jî piştî ku împaratoriya Osmanî hat rûxandin û Kemalistan desthilatdarî ji Osmanîyan wergirtin; dewleta unîter û milî ya tirk ava kirin, di sala 1923-an de encama Peymana Lozanê jî bû çar parce. Dewleta Tirk, İranê, Iraqê û Suriyê li çar parçeyen Kurdistanê bûn desthilatdar û metîngekar. Kurdistan jî bû welitekî kolonî ya navnetewî li Rojhilat Navîn.

Miletê Kurd û serokên Miletê Kurd, ew statuya li Kurdistanê û xesipkirina mafêneteweyî, nepejirandin û her dem li hemberî vê statuya kolonî û kolonyalîst şer kirin û serîhildan. Ev serîhildana him di dema İmparatoriya Osmanî û Farsî de, hem jî di dema çar parçebûna Kurdistanê de pêk hatin.

Gelek aşkere ye, ku miletê kurd du sed sala, ku ji bona serxwebûn û azadiya xwe li ber xwe dide û têkoşîna xwe dimeşîne. Di dema İmparatoriya Osmanî de serîhildana Şêx Ebdilkadir Nehrî û Mîr Bedîrxan Beg gelek girîng in. Piştî Peymana Lozanê jî li hemû parçeyen Kurdistanê gelek serîhildanen milî, ji bona ku dewleta kurd ya serbixwe ava bibe û miletê Kurd azad bibe, pêk hatin. Ew serîhildan li Iraqê di bin serokatiya Şêx Mehmud Berzencî de bi avabûna Kurdistanê û li İranê di bin serokatiya Qazî Mihemed de di demeke kurt de be jî, bi Komara Kurdistanê ya Mehabadê encam girt.

Lê pişt re him Kurdistana serbixwe ya melîkî li Başurê Kurdistanê, him Komara Kurdistanê ya Mehabadê û him jî hemû serîhildanen di dema Osmanî û Farisan de, him jî serîhildanen miletê kurd yên di dema dewletê milî ya erebi û tirk û İranî de bi zor û şideta dewletê hatin temrandin.

Serîhildan û Şoreşa Îlonê, di navîna sedsala 20-an de, di 11-ê İlona 1961-an de pêk hat. Ev serîhildan û şoreşa di bin serokatiya Partiya Demokrat ya Kurdistan a Iraqê û Mele Mistefa Barzanî de pêk hat.

Şoreşa Îlonê, 9 salan domand û gîhêşt encamê. Di encamê de li Başurê Kurdistanê, "Hukmî Zatî" yanî "Otonomiya Kurdistanê" ava bû.

Qepasîteya "Otonomiya Kurdistanê" gelek fireh û kûr bû. Ez dikarim bibêjim ku Otonomiya Kurdistanê di qepasîteya Dewleta Federe, heta di qepasîteya dewleta konfederal de bû.

Serîhildan û Şoreşa Îlonê, bi gelek taybetiyen xwe ji serîhildanen din yên Kurdistanê cihê ye. Lê bi taybetiyen xwe dişibe Komara Kurdistanê ya Mehabadê û Dewleta Melîkî ya Başurê Kurdistanê, k u di bin serokatiya Şêx Mehmud de ava bîbû. Ez nûha dixwazim li ser taybetiyen Şoreşa Îlonê; ferqa taybetiyen Şoreşa Îlonê û serîhildanen din yên Kurdistanê rawestim.

Li pişt Şoreşa Îlonê raste rast dîrokek û ceribandinek xurt heye...

Serîhildanen li derveyî Şerîhildan û Şoreşa Îlonê raste rast xwediye dîrokek nînin. Li Hemû serîhildanen milî, xweser derketine holê û pişt re jî şikest xwarine û têk çûne.

Wek tê zanîn li Başurê Kurdistanê û li Iraqê di sala 1919-an de encama şoreşek mezin Dewleta Kurdistanê di bin serokatiya Şêx Mehmud Berzencî de ava bû. Serok û mezinên Barzanîyan ji dewleta kurd û Şêx Mehmud Berzencî re bûn

piştigir. Vê dewletê heta sala 1932-an dom kir. Barzaniyan jî di vê dewletê de bûn xwediye ceribandinek gelek mezin.

Dema ku Şoreşa Îlonê dest pê kir, Mele Mistefa Barzanî û hemû serokatiya Şoreşa Îlonê xwe miradajotê dewleta kurd dizanîn û Şêx Mehmud Berzencî jî, serokê milî dipejirandin.

Mele Mistefa Barzanî, xwe temsîkarê Şêx Ebdulselam Barzanî jî dizanî. Şêx Ebdulselam Barzanî jî, di destpêka sed-sala 20-an de li hemberî İmparatoriya Osmanî serîhildabû û reforxwazekî mezin

tê. Barzanî û hevalên xwe piştî serîhildana 1945-an a ji Başurê Kurdistanê derbasî Rojavayê Kurdistanê dibin. Dema ku Barzanî û hevalên xwe derbasî İranê/Rojavayê Kurdistanê dibin, Şerî Cîhanî ya 2-emîn qediya bû û İran ji aliye dewletên mûttefiq ve hatibû işgal kirin. Li dînyayê eniya demokrasiyê xurt dibû û bayê demokrasiyê li hemû dînyayê diherikî. Ji bona Rojavayê Kurdistanê derfet çêbibû ku Komara Kurdistanê bê ava kirin û encama şertên taybet yên dinayayê û İranê, Komara Kurdistanê ya Mehabadê

eyen li ser zimanê kurd, perwerdiya zimanê kurd, li ser neteweya kurd û Kurdistanê ji holê rakir. Kurdistan, bi navê xwe hat bang kirin. Di rejîma melîkî de Kurdistan, bi "Bakurê Iraqê" dihat binav kirin.

Rejîma Iraqê hikumeteke nû ava dikin. Di hikumetê de du wezîren kurd jî cîh digirin. Ya girîngir jî, rejîma komarî bîryar dide ku makezagonek nû bipejirîne. Encama xebatek kurt, makezagonek dipejirîne.

Di makezagonek hat tespit kirin û peji-

Taybetiyen Şoreşa Îlonê û Barzanî: Serokê Şorêşê...

bû û li Kurdistanê di gelek qedan de reform pêk anîbûn.

Şêx Ebdulselam Barzanî, bi Komeleya Tertakkî û Tealî ya Kurd, bi Komelaya Hêvî, bi Komeleya Serxwebûna Kurdistanê, bi Şêx Mehmud Hefidî, bi Şêx Evdilkadir Nehrî û bi axayê Şikakê Simko re jî xwediye pêwendiyê bû.

Mele Mistefa Barzanî dema ku 3-ê saliyê di serîhildana Barzanîyan de dîl dikeve destê Osmanîyan û li Musulê bi dayika xwe re hepis dimîne.

Şêx Ebdulselam, di sala 14. 12. 1914/15-an de ji aliye Osmanîyan de dîl dikeve û tê idam kirin. idama Şêx Ebdulselam li ber çavên Mele Mistefa pêk tê. Mele Mistefa wê demê zarok e û di idama Şêx Ebdulselam de bîryar dide ku tu wext dê bi destê dijminen miletê kurd nayê girtin û ji dijminen miletê kurd re testîm nabe.

Piştî Şêx Ebdulselam Barzanî, ji tevgera kurd re birayê wî yê mezin yê Mele Şêx Ehmed ji tevgerê re serokatiye dike û reformen Şêx Ebdulselam didomîne. Lê Şêx Ehmed di heman dem de serokatiya Şêx Evdilkadirê Nehrî dipejirîne.

Mele Mistefa Barzanî jî, bi Şêx Evdilkadirê Nehrî û bi Şêx Seîdê Pîrânî re danûstandin dike. Barzanîyan, ji serîhildana di sala 1925-an de di bin serokatiya Xalid Begê Cibrî û Şêx Seîd Efendîye Pîrânî de li Bakurê Kurdistanê pêk tê re piştigirî dike.

Barzanîyan, li hemberî Osmanî û Dewleta Iraqê her dem serîhildan. Barzanîyan piştî Şêx Ebdulselam Barzanî sê caran serî hildidin. Ev serîhildan di sala 1932, 1943, 1945-an de pêk tê. Bi van serîhildan Mele Mistefa Barzanî dibe xwediye ceribanedinek mezin.

Serîhildana dawî beriya ku Komara Kurdistanê ya Mehabadê ava bibe, pêk

di bin serokatiya Partiya Demokrat a Kurdistanê ya İranê û Qazî Mihemed de ava bû.

Barzanî ev ceribandina dewletbûna Kurdistanê ji nêzik de dişopîne û raste rast dike berpirsiyarê Komara Kurdistanê ya Mehabadê. Ew dike serokerkanê Kurdistanê. Barzanî, rêvebirana dewletek serbixwe re dike berpirsiyar. Ji vir ceribandin digre û çandek nû qezencî dike.

Encama vê ceribandinê, bîryara avakîrina Partiya Demokrat a Kurdistanâ Iraqê dide. Loma jî bi berpirsiyarê Partiya Şorêşê û Partiya Rizgarî ya Kurdistanâ Iraqê re danûstandin dike û ew partîyan xwe fesih dike, modela PDK a İranê dipejirînin û Partiya Demokrat ya Iraqê di 14-ê Tebâxa 1946-an de ava dike.

Mele Mistefa Barzanî jî dike serokê giştî yê partiyê.

Mele Mistefa Barzanî, li Komara Kurdistanê ya Mehabadê bê qeyid şert serokatiya Qazî Mihemed dipejirîne.

Piştî ku Komara Kurdistanê ya Mehabadê hat rûxandin, Mele Mistefa Barzanî û hevalên xwe di sala 1946-an de encama gelek zehmetan derbasî Yekîtiya Sovyetê dibin.

Ew, li Yekîtiya Sovyetê, 12 salan dimîn û di sala 1958-an de encama guhertina rejîma Iraqê vedigerin Iraqê. Li Sovyetê rejîma sosyalist nas kirin û bûyerîn li dînyayê diqewimin ji nêzik de dişopînîn.

Li Yekîtiya Sovyetê û ceribandinê xwe zêde dike; di derbarê sîstemên siyasi û civakî de zanyare dibin.

Şoreşa Îlonê şoreşek plankirî û programkirî ye...

Serîhildanen Kurdistanê bi giştî bê plan û program, spontane dest pê kiribûn. Şoreşa Îlonê encama plan û programek xurt dest pê dike û encam dike.

Partiya Demokrat a Kurdistanê Iraqê piştî ku di sala 1946-an de ava dike, li hemberî rejîma melîkî û faşîst, li hemberî emperyalîzma Ingilizî şerekî bi plan û bi program dîmeşîne. Encama xebata Partiya Demokrat a Kurdistanê, welatparêz û demokratîn Iraqê, rejîma melîkî li Iraqê hat rûxandin. Ebdulkerîm Qasim û Ebdulselam Arif rejîm bi leşkerî xistin destê xwe.

Dema ku li Iraqê di 14-ê Tirmeh a 1958-an de darbeya leşkerî pêk hat û rejîma melîkî hat guhertin, Şêx Ehmed Barzanî, gelek berpirsiyarê partiyê û welatparêzên kurd di girtigehan de bûn. Piştî ku darbeya 1958-an pêk hat ku wek şoreş dihat bi nav kirin, Şêx Ehmed Berzencî û welatparêzên kurd yên hepis hatin azad kirin.

Li Iraqê li ciyê rejîma melîkî, rejîma komarî ava bû. Rejîma komarî ew qedex-

randin ku Iraq ji du mîletan pêk hatiye û ew mîletan kurd û ereb in. Li Iraqê du zimanê fermî hene, ew zimanî jî zimanê kurd û erebî ye.

Mele Mistefa Barzanî û hevalên wî li derive û li Yekîtiya Sovyetan, Partiya Demokrat a Kurdistanâ Iraqê li hundir bi xurtî piştigiriya rejîma nû dike. Mele Mistefa Barzanî û hevalên wî ji bona ku vegelerin Iraqê, hewlididin Di vê pîrsê de gelek dewlet û Yekîtiya Sovyetê dibin navbençî. Di encamê de şertên vegelerê pêk tê. Mele Mistefa Barzanî û hevalên wî, pêşî diçin Romanyayê/Bukreşê, pişt re diçin Çekoslovakayê/Pragê; di dawî de jî diçin Misirê, bi Ebdulnasir re hevdîtin dike û piştigiriya wî qezencî dike, vedi gerin Iraqê.

Dema ku Mele Mistefa Barzanî û hevalên wî tê Iraqê û Kurdistanê, bi zan-yarî, bi armancek vekirî û bi plan ji rejîma komarî re piştigirî dike. Partiya Demokrat a Kurdistan a Iraqê legalize dike, kongreya wê pêk tê û partî xwe jinûve reorganîze dike.

Mele Mistefa Barzanî û partîya wî ji bona ku sîstema nû ya nîv-federal û demokrat ava bibe, bi xurtî xebat dike. Di vê navbeyna de diçin Yekîtiya Sovyetê û bi Sovyetê re danûstandin dike, piştigiriya wan qezencî dike.

Rejîma komarî û Ebdulkerîm Qasim ji pêşketina kurdan û Barzanî gelek eciz dike. Piştî ku wek Kemalist xurt dibin û lingên xwe didin erdê, ew mafêni ji bona kurdan hatibûn pejirandin sînor dike. berpirsiyarê partiyê digrin û hepis dike. Di derbarê Sekreterê Giştî yê Partiyê İbrahim Ehmed de lîpîrsinê dest pê ikin.

Derket holê ku rejîma komarî berbi demokrasiyê ne, ber bi faşizmî diçin. Makezagon nexin jiyanê. Mele Mistefa Barzanî û hevalên wî jî, ji bona ku xwediye ceribandin û zanyariyek nû ne, dest ji Baxdayê berdidin û diçin li Kurdistanê bi cîh dibin. Partî jinûve sirî û vesartî dest bi xebatê dike.. Dema ku Mele Mistefa Barzanî û serokatiya partiyê bi giştî fahm dike, ku rejîma komarî ya nû ya Iraqê dê bi leşkerên xwe êrisî Kurdistanê bike, ew bîryar digrin ku li hemberî êrisî rawestin.

Di 11-ê İlona 1961-an de Şoreşa Îlonê gelek bi plan û bi program dest pê dike.

Armanca Şoreşa Îlonê: Otonomî bû.... Hemû serîhildanen Kurdistanê, Kurdistanek serbixwe ji xwe re kiribûn armanc. Şoreşa Îlonê, li Iraqê demokrasî û li Kurdistanê otonomî kiribû armanca xwe. Di vê armanca xwe de jî bi serket.

Şoreşa Îlonê dema ku otonomî diparast, wê demê jî ne li dijî dewletek serbixwe ya Kurdistanê bû.

İbrahim Guclu

Чингиз Ильдрым — Курдский Советский Государственный Деятель

В истории Азербайджана курды как одной из ее автохтонов, всегда играли ключевую роль. Среди известных советских курдских деятелей начала XX века особое место принадлежит и Чингизу Ильдрыму.

Настоящая фамилия Чингиза - Султанов, но так как по курдской традиции он представлялся как "Чингизе Ильдрым", его в документах так и записали.

Родился он 10 июля 1890 г. в селе Губатлы Елизаветопольской (Гянджинской) губернии. Принадлежность к курдскому старинному аристократическому роду Султановых в Кавказском Курдистане открыл ему путь к получению образования.

Его отец Ильдрым добился открытия в Губатлах школы, куда и определил своих двух сыновей - Чингиза и Джаббара. После окончания сельской школы он учился в Шушинском реальном училище, а после ее закрытия - с 1906 по 1909 г. во Владикавказе (Северная Осетия) получил среднее образование. 19-летним юношей, в 1909 г. Чингиз поехал в Санкт-Петербург и поступил в горнопромышленное отделение Политехнического института.

В осуществлении этого намерения помогла Чингизу его старший брат Джаббар, который к этому времени стал врачом и поступил в хорошо оплачиваемую военную службу.

В Политехническом институте недюжинные способности и прилежность Чингиза Ильдрыма привлекли внимание профессора И. Есымана и М. Павлова, которые и рекомендовали перейти ему на факультет металлургии.

После окончания института в мае 1916 г. с дипломом инженера-металлурга, он устраивается инженером на Петроградском механическом завод «Айваз» (1916-1918 гг.). Живая и работая в Петербурге, с его импульсивным и деятельным характером он также попал в орбиту революционных событий, был участником штурма Зимнего дворца в Петербурге.

В 1917-1919 годах Чингиз Ильдрым работал в народном комиссариате национальностей России и руководил бюро по делам мусульман России при Совете Народных Комиссаров РСФСР. В мае того же года его утверждают председателем отдела комиссариата по делам национальностей Союза коммун Северной области. Чингиз Ильдрым также руководил мусульманской военной коллегией при Петроградском военном комиссариате. В июне 1918 г. Ч. Ильдрым впервые создает в Петербурге и Северной области мусульманский военный эскадрон, окрещенный впоследствии красноармейцами в «Ильдрымийе».

За высокий авторитет и деловые качества он был избран в Петербургский Совет рабочих и солдатских депутатов.

В начале 1919 г. Чингиз возвращается в Азербайджан и назначается членом Совета при Карабахском Генерал-губернаторстве в Азербайджанской Демократической Республики. Карабахским Генерал-губернатором (1919-1920) был его двоюродной брат Султанов Хосров-бек Паша-бек (10 мая 1879—1947).

В августе 1919 г. Чингиз назначается главным помощником начальника Бакинского порта и одновременно заместителем начальника военного порта. К середине 1919 г. он также по совместительству был назначен особо уполномоченным министра путей сообщения по водному транспорту. В 1919 году по зада-

нию партии большевиков он организовал в Баку Особую морскую экспедицию, занимавшуюся отправкой нефти в Россию. После установления советской власти в Азербайджане, в первом советском правительстве, сформированном 28 апреля и возглавляемое Нариманом Наримановым, Чингиз Ильдрым стал первым народным комиссаром по военным и морским делам (28 апреля 1920 — 26 июня 1920). Он приложил много сил и энергий по созданию вооруженных сил Азербайджана, организацию азербайджанских советских национальных воинских частей.

В 1922 г. Чингиза утвердили на чрезвычайно опасную и неблагодарную должность — чрезвычайным уполномоченным Совнаркомом и ЦИК Азербайджана по сбору продналога. Он на этой должности сделал все возможное, чтобы как то помочь голодающим Поволжья Царицынской губернии...

Непосредственно руководил строительством железной дороги Баку-Джульфа, завершенный весной 1924 г. Сыграл важную роль в строительстве в 1923 г. в Баку городской электрической трамвайной линии, сданный в эксплуатации в феврале 1924 г. Это был первый трамвай, сооруженный в советские годы. В дальнейшем он возглавлял строительство первой в Советском Союзе электрифицированной железной дороги Баку-Сабунчи в 1926 г. В апреле 1924 г. Чингиз назначается заместителем председателя Высшего Совета народного хозяйства Азербайджана (до 1928 г.).

В 1928-1929 гг. был начальником народного комиссара почты и телеграфа

Азербайджана. Параллельно был назначен и на должность чрезвычайного комиссара текстильной фабрики имени В. И. Ленина.

17 января 1929 года на совместном заседании Совета народных комиссаров и Совета труда и обороны было принято решение о строительстве на Урале Магнитогорского металлургического комбината. И уже с 10 марта в окрестностях Магнитки появились первые строители, которые забивали колышки. А 2 января 1930 года Чингиз Ильдрым был назначен заместителем начальника строительства Магнитогорского металлургического комбината. 16 февраля 1930 года постановлением ЦК ВКП(б) Магнитогорский комбинат должен был стать крупнейшим предприятием мира и ежегодно давать стране 2,5 миллиона тонн чугуна.

Но, через несколько дней после прибытия Чингиза на стройку управляющего вызвали в Москву, и все руководство стройкой легло на плечи Чингиза Ильдрыма.

5 июля 1930 г. состоялось рождение

города Магнитогорск. Акт, под которым стояла подпись Ч. Ильдрыма, гласил: «В дни XVI съезда ВКП(б) на северном склоне горы Кара-Дыр в присутствии 14 тысяч рабочих произведена закладка Магнитогорска».

Ч. Ильдрым поддерживал со многими видными советскими государственными деятелями дружеские отношения, в том числе и с соратником, единомышленником И. В. Сталина, его "правой рукой" С.М. Кировым (с 1926 г. первый секретарь Ленинградского губкома (обкома) и горкома партии и Северо-Западного бюро ЦК ВКП(б) и одновременно в 1934 г. секретарь ЦК ВКП(б). Член ВЦИК и ЦИК СССР).

Ч. Ильдрым из Магнитогорска ему телеграфировал:

С.М. Киров

«Дорогой Мироныч!

Рапортует курд из Азии. На великой стройке температура ниже нуля — 23-25 градусов. Выносливость курда по пятибалльной системе — 4-5. Питание не организовано. Квартиры нет. Живет в гостинице пока...».

Накануне первомайского праздника 1930 г. Чингиз Ильдрым сообщал С.М. Кирову:

«Дорогой Мироныч! Вот уже 2 месяца, как от тебя не имею ни строчки. Как нехорошо забывать курда, заброшенного в морозный угол Урала. Конечно, исправишь ошибку... Придет Марии Львовне. Твой Чингиз[2]».

14 июня 1930 г. Чингиз Ильдрым писал новому председателю ВСНХ СССР Г.К. Орджоникидзе:

«Дорогой товарищ Серго! Со дня отъезда в Урал 2 раза был в Москве...

Одну десятую бы внимания Днепропетровского нам, азиатам, «Магнитострою»! Полная противоположность Днепрострою. Там цвет механизации и избыток ее, — у нас здесь музейные виды, кустарница от Пензы, Вологды почти до Курдистана (нет еще транспорта — ишаков)... Твой Чингиз. 14 июля 1930 г.»[3].

Магнитка во многом была зависима от зарубежных поставок, которые задерживались. Поэтому советское правительство командировало Чингиза Ильдрыма в Америку, наделив его большими полномочиями. Ему так и сказал Серго Орджоникидзе: «В Америке пока у нас нет посольства. Ты и будешь Чрезвычайным и Полномочным Послом Магнитки».

Штаб-квартира фирмы «Мак-Ки» находилась в Кливленде, в это время США переживали период экономического спада и финансового кризиса. Этим и решил воспользоваться Чингиз в своих нелегких переговорах с фирмой.

В 1931 г. Чингиз Ильдрым по заданию правительства СССР побывал в Германии в городах Берлине и Гамбурге, потом едет в США в Кливленд для ведения переговоров с фирмой «Мак-Ки», побывал в Детройте, Дирборне. 20 августа 1931 г. Ч. Ильдрым из США пишет Г.К. Орджоникидзе:

Г.К. Орджоникидзе

«Дорогой товарищ Серго! Обращаюсь к тебе не потому, что будучи курдом иду по стопам моих предков, которые имели привычку всегда, и теперь также, обращаться по всяческому роду вопросов к самому старшему, хотя, казалось бы, старшим есть что делать, и для маловажных вопросов существует особые штабы, полагая, что должен я хоть чем-нибудь отличаться от своих сородичей, сначала обращался по прямому начальству и если вынужден теперь тебя побеспокоить, то, поверь, что исчерпаны мною все пути, и не полу-

чив должного ответа, считаю своим долгом обратиться лично к тебе...»[4].

Из письма Ч. Ильдрыма Семушкину А.Д., помощнику наркома тяжелой промышленности, старому приятелю по Баку, бывшему работнику политотдела Красной Армии: «...Я уже колякаю по-английски. До чего дожили? И курд заговорил по английски...».

Курды, по оценкам исследователей и этнографов, лучшие полиглоты Передней Азии. Чингиз Ильдрым кроме родного курдского, владел азербайджанским, турецким, армянским и русскими языками.

Кливлендское общество бизнесменов, среди членов которых были такие светилы американского экономического небосвода, как Рокфеллер, Морган, Дюпон и др., пригласило Ч. Ильдрым в свой Клуб, где его выступление встречен с большим интересом. Куда бы не ехал, Ч. Ильдрым своим обаянием приобретал много друзей и симпатизирующих ему людей, среди которых и был американский художник Рольф Стол, который взялся писать портрет Ч. Ильдрыма.

Чингиз Ильдрым вернулся из Америки в январе 1932 года. А потом предпринял еще одну поездку в США (Нью-Йорк-Чикаго-Кливленд-Питсбург-Детройт).

Чингиз Ильдрым был первым из местных жителей Азербайджана, который стал кавалером боевого ордена Красного Знамени.

В 1934 г. после успешного завершения строительства Магнитогорска правительство СССР Ч. Ильдрыма отправляет на строительства Криворожского металлургического металлического комбината (1934-1937 гг.).

7 июля 1937 года в Днепропетровске органы НКВД арестовали Чингиза Ильдрыма, и завели уголовное дело, поставив на обложке его папки с уголовным делом гриф — «Хранить вечно». Ему предъявили обвинение на связях с участниками контрреволюционного заговора, который, был «раскрыт» в Баку, подвели под статью «вредительство, диверсии» за аварии и пожары во время строительства Магнитогорска, шпионаж в пользу США (якобы во время пребывания в Америке он был «зaverбован иностранной разведкой»). Его тесная дружба с Г.К. Орджоникидзе и С.М. Кировым также был «замечен». Допросы велись в Днепропетровске и в Баку (Баиловской тюрьме в камере-одиночке), которого между допросами неоднократно возили в зарешеченном вагоне из Днепропетровска в Баку, где держали, а потом в Москву (Лефортовской тюрьме), потом обратно в Баку и так несколько раз. Позже его перевели в самую адскую тюрьму России - бывший монастырь Суханова, где и приговорили к высшей мере наказания — расстрелу, а родственникам сказали, что он приговорен к 10 годам в изолированном лагере, без права переписки. Он как «враг народа» был расстрелян в начале Великой отечественной войны...

Источники:

1. Книги М. Чингиз Ильдрым. Баку, 1964.
2. Комиссар Ильдрым. Политиздат. Москва, 1969.
3. Лев Полонский. Чингиз Ильдрым. Баку, 1986.

Лятиф Мамад,
www.kurdist.ru
Заря Востока О Курдах
Закавказья. Часть I

ДИПЛОМАТ

№ 34 (498) 10-16 Сентября 2022-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Лидеры Курдистана к 61-й годовщине Сентябрьского восстания

Великая Сентябрьская революция народа Курдистана

была символом противостояния несправедливости, оккупации и угнетению. Об этом заявил президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Барзани.

В сентябре 1961 года, когда переговоры между курдами и иракским правительством зашли в тупик, иракская армия начала военные действия против жителей Курдистана, курдский лидер Мустафа Барзани объявил о начале восстания против иракских сил для защиты своего народа.

Революция длилась почти десять лет, после чего иракское правительство согласилось предоставить курдам автономию и признать основные права курдского народа.

"Сегодня исполняется шестьдесят первая годовщина начала Великой Сентябрьской революции, революции всего народа Курдистана, в которой все слои общества участвовали

в национальной и демократической борьбе под руководством

[генерала Мустафы] Барзани", — заявил глава ДПК. "Все они боролись против несправедливости и оккупации, и революция была действительно революцией, представляющей волю и уверенность в себе курдского гражданина. Она заложила основу моци борьбы народа Курдистана и его стойкости перед лицом несправедливости".

Курдский лидер добавил, что это восстание в последующем стало источником силы и вдохновения для народа Курдистана в его борьбе против угнетения. Масуд Барзани почтит память пешмерга, пожертвовавших своими жизнями, и приветствовал тех, кто выжил в сражениях.

Выступая в честь 61-й годовщины революции, премьер-министр Курдистана Масур Барзани призвал курдов сохранять единство и сохранять национальные достижения.

"Сегодня мы отмечаем крупнейшее восстание в истории курдского народа — Сентябрьскую революцию. Эта революция стала поворотным моментом в истории и восстанием народа Курдистана, включающим все его этнические и религиозные общины, и возглавляемым национальным лидером Мустафой Барзани", — говорится в заявлении премьер-министра.

Он указал, что одним из наиболее важных аспектов революции было единство, проявленное народом Курдистана, и его стойкость, которая привела к тому, что тогдашнее правительство Ирака признало некоторые права курдов в рамках Договора от 11 марта.

"Однако самым большим и самым устойчивым достижением Сентябрьской революции было превращение региональных восстаний в объединенное национальное восстание по всему Курдистану, выковавшее чувство патриотизма у всех народов Курдистана", сказал премьер.

Он напомнил, что сейчас курдам необходимо единство для защиты национальных достижений, за которые на протяжении десятилетий боролись предыдущие поколения. "В этот день мы чествуем всех пешмерга и участников той великой революции народа Курдистана. Да будут благословены души всех мучеников Курдистана", — добавил он.

kurdistan.ru

По меньшей мере 48 иранцев погибли в Ираке во время паломничества

По меньшей мере 48 иранцев погибли, присоединившись к миллионам шиитских паломников в Ираке для участия в церемонии Арбаин. Большинство смертей связаны с ухудшением здоровья на фоне жары. По словам министра внутренних дел Ирана Ахмеда Вахиди, в настоящее время в Ираке находятся 3 миллиона иранских паломников, а 1,5 миллиона уже вернулись из паломничества. С начала церемонии не менее 11 000 иранцев обратились за медицинской помощью в священных для шиитов городах Кербела и Наджаф, в основном страдая от обезвоживания из-за высокой температуры.

Министр отметил, что проезд иранских граждан в Ирак является беспрепятственным и хорошо организованным через четыре пограничных перехода в Ираке и два в Курдистане.

Церемония Арбаин, которая приходится на 18

сентября этого года, знаменует собой окончание 40-дневного траурного периода после Ашуры — религиозного ритуала в память о третьем мусульманском шиитском имаме Хусейне ибн Али, внуке пророка Мухаммеда. Миллионы мусульман-шиитов собираются каждый год, чтобы отметить Арбаин в иракской Кербеле, где похоронен имам. Многие из них проходят для этого пешком большие расстояния.

kurdistan.ru

ТӘSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

ÎMTÝAZ Ü SERNIVÝSAR:

TAHİR SILEMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXIR SULEYMAN

Tel: +994 50 352-33-18

Xüsusi müxbir:

Tariyel Cəlil

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə

S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakû Az1040, soqaq

S.Məhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица
С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzeti bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnib və

"Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.

e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NFŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filialı

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500

Премьер-министр Барзани принял участие в церемонии начала учебного года

13 сентября премьер-министр Иракского Курдистана Масур Барзани посетил церемонию Первого звонка в одной из школ района Эрбиль, чтобы объявить о начале

нового учебного года. Вместе с министром образования, учителями и учащимися школы премьер-министр позвонил в колокол в первый день учебного года.

Он выступил с речью, в которой была подчеркнута стойкость учителей, студентов и всех граждан Курдистана во время многочисленных кризисов в последние несколько лет. Подтверждая приверженность своего кабинета построению "более сильного Курдистана", премьер-министр Барзани отметил, что школьники должны уважать свою страну, природу и социальные ценности, такие как мирное сосуществование религиозных и этнических компонентов Курдистана.

"Мы работаем, чтобы построить страну, экономика которой не только обеспечивает средства к существованию для ее населения, но и создает рабочие места", — добавил премьер-министр Барзани. Он также напомнил, что к новому учебному году были построены и отремонтированы десятки школ в рамках партнерских проектов государственного и частного секторов.

kurdistan.ru

Турция сообщила об аресте двух членов РПК в лагере Махмур

Турция арестовала двух членов "Рабочей партии Курдистана" (РПК) и перевезла их из лагеря Махмур в Турцию. Об этом 14 сентября сообщили государственные СМИ.

Члены РПК были арестованы во время специальной операции Национального разведывательного управления Турции (MIT) в лагере Махмур, расположенном к юго-западу от столицы Иракского Курдистана, Эрбилия.

Государственное агентство "Anadolu" назвало имена задержанных: Хатиб Гюней и Ая Ахмед Сулейман.

В лагере Махмур проживает более 12 000 курдских беженцев из Турции. Анкара считает, что РПК превратила лагерь в свою базу. В настоящее время лагерь относится к районам, подконтрольным иракскому правительству.

Курдская служба агентства "Anadolu" сообщила, что Хатиб отправился из турецкого Вана в Иранский Курдистан, а затем в Иракский Курдистан в 2019 году, чтобы присоединиться к РПК. Согласно отчету, Ая присоединилась к группам, связанным с РПК, в Сирийском Курдистане в 2015 году. Два года спустя, после боевой подготовки, ее перевели в Иракский Курдистан. В лагере Махмур она находилась с 2018 года.

kurdistan.ru